

Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentspolitik

18

Förslag till statens budget för 2017

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	5
Diagramförteckning	7
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	11
2.1 Omfattning.....	11
2.2 Utgiftsutveckling	11
2.3 Skatteutgifter.....	12
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	12
3 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	13
3.1 Omfattning.....	13
3.2 Utgiftsutveckling	14
3.3 Skatteutgifter.....	15
3.4 Mål för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet.....	16
3.5 Resultatredovisning.....	16
3.5.1 Resultat – samhällsplanering.....	16
3.5.2 Resultat – hållbar stadsutveckling.....	21
3.5.3 Resultat – bostadsmarknad	23
3.5.4 Resultat – byggande.....	28
3.5.5 Resultat – lantmäteriverksamhet	30
3.5.6 Forskningsfrågor	34
3.5.7 Analys och slutsatser	34
3.6 Politikens inriktning	39
3.7 Budgetförslag.....	44
3.7.1 1:1 Bostadspolitisk utveckling	44
3.7.2 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	45
3.7.3 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	46
3.7.4 1:4 Boverket	46
3.7.5 1:5 Statens geotekniska institut	48
3.7.6 1:6 Lantmäteriet.....	49

3.7.7	1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	50
3.7.8	1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	52
3.7.9	1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	52
4	Konsumentpolitik	55
4.1	Omfattning	55
4.2	Utgiftsutveckling	55
4.3	Mål för området	56
4.4	Resultatredovisning	56
4.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	56
4.4.2	Resultat	56
4.4.3	Analys och slutsatser	60
4.5	Politikens inriktning	60
4.6	Budgetförslag	66
4.6.1	2:1 Konsumentverket	66
4.6.2	2:2 Allmänna reklamationsnämnden	67
4.6.3	2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	67
4.6.4	2:4 Åtgärder på konsumentområdet	68
4.6.5	2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	69

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	9
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	10
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	12
Tabell 2.3	Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	12
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet.....	14
Tabell 3.2	Skatteutgifter inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	15
Tabell 3.3	Regeringens förvaltningsärenden inom samhällsplaneringsområdet.....	19
Tabell 3.4	Andel av befolkningen som bor inom 1000 meter från vissa servicefunktioner.....	20
Tabell 3.5	Antal påbörjade bostäder och befolkningsökning	23
Tabell 3.6	Fördelning av upplåtelseformer 2015	24
Tabell 3.7	Kreditgarantier för bostadsbyggande.....	24
Tabell 3.8	Beviljade bygglov.....	28
Tabell 3.9	Genomsnittlig energiprestanda per nybyggnadsår.....	29
Tabell 3.10	Genomsnittlig energiprestanda ackumulerat.....	29
Tabell 3.11	Byggnader som energideklarerats med klass A och B	29
Tabell 3.12	Utsläpp av växthusgaser från uppvärmning av bostäder och lokaler	29
Tabell 3.13	Inkomna och avslutade ärenden samt ärendebalanser vid årets slut	31
Tabell 3.14	Handläggningstider för enklare förrättningsåtgärder.....	31
Tabell 3.15	Kostnader för enklare förrättningsåtgärder.....	32
Tabell 3.16	Överklagade och återförvisade ärenden.....	32
Tabell 3.17	Anslagsutveckling 1:1 Bostadspolitisk utveckling	44
Tabell 3.18	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:1 Bostadspolitisk utveckling.....	44
Tabell 3.19	Anslagsutveckling 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	45
Tabell 3.20	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	45
Tabell 3.21	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	46
Tabell 3.22	Anslagsutveckling 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad.....	46
Tabell 3.23	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad.....	46

Tabell 3.24	Anslagsutveckling 1:4 Boverket.....	46
Tabell 3.25	Offentligrättslig verksamhet.....	47
Tabell 3.26	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:4 Boverket.....	48
Tabell 3.27	Anslagsutveckling 1:5 Statens geotekniska institut.....	48
Tabell 3.28	Uppdragsverksamhet.....	48
Tabell 3.29	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:5 Statens geotekniska institut	49
Tabell 3.30	Anslagsutveckling 1:6 Lantmäteriet	49
Tabell 3.31	Offentligrättslig verksamhet.....	49
Tabell 3.32	Uppdragsverksamhet.....	49
Tabell 3.33	Övrig avgiftsfinansierad verksamhet	49
Tabell 3.34	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:6 Lantmäteriet	50
Tabell 3.35	Anslagsutveckling 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	50
Tabell 3.36	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer.....	51
Tabell 3.37	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	52
Tabell 3.38	Anslagsutveckling 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande...52	
Tabell 3.39	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	52
Tabell 3.40	Anslagsutveckling 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	52
Tabell 3.41	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande.....	53
Tabell 3.42	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande.....	54
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom konsumentpolitik	55
Tabell 4.2	Fastighetsmäklarinspektionens disciplinärenden	57
Tabell 4.3	Allmänna reklamationsnämndens ärenden	58
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:1 Konsumentverket.....	66
Tabell 4.5	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:1 Konsumentverket.....	66
Tabell 4.6	Anslagsutveckling 2:2 Allmänna reklamationsnämnden.....	67
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:2 Allmänna reklamationsnämnden	67
Tabell 4.8	Anslagsutveckling 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen.....	67
Tabell 4.9	Offentligrättslig verksamhet.....	68
Tabell 4.10	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	68
Tabell 4.11	Anslagsutveckling 2:4 Åtgärder på konsumentområdet	68
Tabell 4.12	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:4 Åtgärder på konsumentområdet.....	69
Tabell 4.13	Anslagsutveckling 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	69
Tabell 4.14	Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:6 Bidrag till miljömärkning av produkter	69

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Antal antagna översiktsplaner	17
Diagram 3.2	Antal antagna detaljplaner	17
Diagram 3.3	Antal kvinnor och män efter boendeform 2015.....	23
Diagram 3.4	Totala tillskottet av bostäder i relation till befolkningsutvecklingen.....	24
Diagram 3.5	Antal lägenheter som kommunerna hyr ut med särskilda villkor	25
Diagram 3.6	Räntabilitet på eget kapital i byggsektorn 2002–2015	29
Diagram 3.7	Fördelning av ärendetyper i inskrivningsverksamheten	33
Diagram 3.8	Genomsnittligt antal köddagar.....	33

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2017 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden och kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor (avsnitt 3.7.4),
2. bemyndigar regeringen att under 2017 ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för förvärv av bostad (förvärvsgarantier) som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 5 000 000 000 kronor (avsnitt 3.7.4),
3. för budgetåret 2017 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt tabell 1.1,
4. bemyndigar regeringen att under 2017 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Bostadspolitisk utveckling	24 000
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	99 500
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000
1:4	Boverket	253 791
1:5	Statens geotekniska institut	45 947
1:6	Lantmäteriet	554 131
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	1 000 000
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	1 800 000
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	2 700 000
2:1	Konsumentverket	156 254
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	43 732
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	21 372
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	18 459
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	4 374
Summa		6 764 560

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	43 000	2018–2025
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	400 000	2018–2020
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	3 000 000	2018–2020
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		3 443 000	

2 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 18 är uppdelat i två områden, Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet (avsnitt 3) samt Konsumentpolitik (avsnitt 4). I respektive avsnitt redogörs närmare för vad som omfattas av området.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	804	5 988	3 647	6 520	6 532	6 550	6 560
Konsumentpolitik	207	225	224	244	253	253	258
Äldreanslag	60	21	27	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	1 071²	6 234²	3 898²	6 765	6 786	6 803	6 817

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Beloppet är redovisat i 2017 års struktur avseende anslag 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* (under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning), enligt riksdagens beslut (prop.2015/16:100, bet.2015/16:KU23, rskr.2015/16:290) om indelning i utgiftsområden (fördelning av ändamål och verksamheter inom utgiftsområden).

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2017–2020. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	6 234	6 234	6 234	6 234
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	15	34	55	78
Beslut	513	516	512	503
Överföring till/från andra utgifts- områden	2	2	2	2
Övrigt		0	0	0
Ny ramnivå	6 765	6 786	6 803	6 817

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 6 765 miljoner kronor 2017. I jämförelse med de anvisade medlen för 2016 minskar ramen för utgiftsområdet med 299 miljoner kronor. Förändringen förklaras i huvudsak av att stödet för upprustning av skollokaler har flyttats till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Tabell 2.3 Ramnivå 2017 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2017
Transfereringar ¹	5 676
Verksamhetsutgifter ²	1 079
Investeringar ³	10
Summa ramnivå	6 765

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2015 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Transfereringar i form av stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande, stöd för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer och investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande, utgör den större andelen av ramen.

2.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 18 redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. Avvikelser från en likformig beskattning utgör en skatteförmån om t.ex. en viss grupp av skattskyldiga omfattas av en skattelättnad i förhållande till en likformig beskattning och som en skattesanktion om det rör sig om ett ”överuttag” av skatt. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2016 (skr. 2015/16:98). I avsnitt 3.3 redovisas de nettoberäknade skatteutgifterna som är att hänföra till utgiftsområde 18.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet är att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:CU1, rskr. 2011/12:89).

Målet för konsumentpolitiken är väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:79).

3 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

3.1 Omfattning

Området Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet omfattar drygt 6,5 miljarder kronor i anslag. Myndigheterna Boverket, Lantmäteriet och Statens geotekniska institut ingår i området, som även omfattar stora statliga garantiåtaganden och skatteutgifter. Vidare hör Statens Bostadsomvandling AB och Swedesurvey AB till området.

Huvuddelen av anslagen avser transfereringar i form av stöd till energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer, stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande samt investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande.

Inom området bedrivs internationellt samarbete som bl.a. avser deltagande i verksamhet som drivs inom Förenta nationerna (UN-Habitat och Unece) och Europeiska unionen.

Området har beröringspunkter med flera andra områden. Frågor om människors hälsa, infrastruktur, miljö- och naturvård samt energi har stor betydelse för området. Bostadsbidragen inom den ekonomiska familjepolitiken liksom integrationspolitiken har anknytningar till genomförandet av bostadspolitik. Detsamma kan sägas om den regionala tillväxtpolitiken och verksamheten inom den kommunala sektorn. Vidare ingår även frågor om kompetens och konkurrens i området, vilka berör flera andra utgiftsområden.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet
Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet</i>							
1:1 Bostadspolitisk utveckling	10	24	24	24	20	20	20
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	6	100	15	100	100	100	100
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	1	43	5	43	43	43	43
1:4 Boverket	234	216	219	254	259	264	260
1:5 Statens geotekniska institut	44	45	44	46	47	48	49
1:6 Lantmäteriet	509	510	505	554	564	576	589
1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer		1 000	197	1 000	1 000	1 000	1 000
1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande		1 850	1 850	1 800	1 300	1 300	1 300
1:9 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande		2 200	789	2 700	3 200	3 200	3 200
Summa Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	804	5 988	3 647	6 520	6 532	6 550	6 560
<i>Äldreanslag</i>							
2016 1:6 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	8	3	1	0	0	0	0
2016 1:11 Utvecklingsprojekt för jämställda offentliga rum	16	11	11	0	0	0	0
2015 1:4 Innovativt byggande	12	0	5	0	0	0	0
2015 1:9 Statens va-nämnd	10	0		0	0	0	0
2015 1:10 Stöd gällande utveckling i strandnära lägen	4	0	3	0	0	0	0
Summa Äldreanslag	49	14	19	0	0	0	0

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Skatteutgifter

Tabell 3.2 Skatteutgifter inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

Milljoner kronor

	2016	2017
Avkastning eget hem	13 470	13 530
Avkastning bostadsrättsfastighet	8 150	8 190
Nedsatt kapitalvinst vid försäljning av eget hem och bostadsrätt	8 150	8 190
Nedsatt fastighetsavgift småhus	780	810
Nedsatt fastighetsavgift hyreshus	140	140
Nedsatt fastighetsavgift ägarlägenheter	0	0
Ränteutgifter för egna hem	-	-
Försäljning av tomtmark och byggnader	1 680	1 740
Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster	-	-
Begränsad fastighetsavgift för pensionärer	220	210
Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus och småhus	-1 330	-1 350
Totalt för området Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	31 260	31 460

Avkastning eget hem

Med eget hem avses ett småhus som inte upplåts med hyresrätt eller bostadsrätt. Den direkta avkastningen i form av boendet i eget hem beskattas inte som inkomst av kapital. Däremot tas kommunal fastighetsavgift ut på bostäder enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 15 åren, se nedan. Direktavkastningen antas schablonmässigt motsvara marknadsvärdet på egnahemsfastigheten multiplicerat med två procentenheter. Skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan kapitalskatt på fastighetens reala direktavkastning och fastighetsavgift utan nedsättningar.

Avkastning bostadsrättsfastighet

Den direkta avkastningen i form av boendet i privatbostadsföretag (äkta bostadsrättsförening) beskattas inte som inkomst av kapital (42 kap. 28 § inkomstskattelagen [1999:1229]). Däremot tas kommunal fastighetsavgift ut på bostäder enligt lagen om kommunal fastighetsavgift.

Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 15 åren, se nedan. Direktavkastningen antas schablonmässigt motsvara det sammanlagda marknadsvärdet på privatbostadsföretagets bostadsrättslägenheter multiplicerat med två procentenheter. Skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan kapitalskatt på fastighetens reala direktavkastning och fastighetsavgift utan nedsättningar.

Nedsatt kapitalvinstbeskattning vid försäljning av eget hem och bostadsrätt

Enligt 45 kap. 33 § och 46 kap. 18 § inkomstskattelagen tas en andel på 22/30 av den kapitalvinst som realiseras vid försäljning av eget hem och bostadsrätt upp till beskattning i inkomstslaget kapital. Den återstående del som inte beskattas ger upphov till en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital.

Nedsatt fastighetsavgift för småhus, hyreshus och ägarlägenheter

Kommunal fastighetsavgift på bostäder tas ut enligt lagen om kommunal fastighetsavgift. Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 15 åren. Varje byggnad tilldelas ett särskilt värdeår (som kan förändras genom ombyggnader). Nedsättningen av fastighetsavgiften innebär att för de 15 första inkomståren efter värdeåret tas ingen fastighetsavgift ut för småhusenheter, hyreshusenheter och ägarlägenheter med värdeår 2012 eller senare. För småhusenheter, hyreshusenheter och ägarlägenheter med värdeår tidigare än 2012 tas ingen fastighetsavgift ut för de fem första inkomståren efter värdeåret och för de därpå följande fem åren är avgiften nedsatt till hälften. Skatteutgiften utgörs av nedsättningen av fastighetsavgift på småhusenheter, hyreshusenheter och ägarlägenheter med värdeår 2007 eller senare.

Ränteutgifter för egnahem

Enligt 42 kap. 1 § inkomstskattelagen ska samtliga ränteutgifter dras av. Enligt normen ska endast ränteutgifter för lån till investeringar där

avkastningen är skattepliktig få dras av. Detta innebär att ränteutgifter för egnahem är en skatteutgift i den mån fastighetsavgiften understiger avkastningen från egnahem multiplicerat med en skattesats på 30 procent. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av kapital.

Försäljning av tomtmark och byggnader

Försäljning av fastigheter är enligt 3 kap. 2 § mervärdesskattelagen (1994:200) undantaget från mervärdesskatteplikt. Vid försäljning av nybyggda en- och flerbostadshus är det förädlingsvärde som uppstår vid försäljningen undantaget från mervärdesskatt, trots att det enligt normen borde beskattas. Undantaget ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Uttagsbeskattning för vissa fastighetstjänster

Vissa fastighetstjänster som utförs av en ägare till en näringsfastighet (t.ex. ett hyreshus) som inte är skattskyldig till mervärdesskatt för fastigheten och där lönekostnaden för dessa tjänster inte överstiger 300 000 kronor (inklusive avgifter som grundas på lönen) under ett år, är mervärdesskattebefriade. Enligt 2 kap. 8 § mervärdesskattelagen görs det en s.k. uttagsbeskattning, en mervärdesbeskattning om 25 procent, för tjänster som fastighetsägaren utför åt sig själv på den egna fastigheten där lönekostnaden överstiger 300 000 kronor per år. Skatteutgiften avser den mervärdesskattebefriade kostnaden för tjänster under detta belopp.

Begränsad fastighetsskatt för pensionärer

Från och med 2008 är fastighetsavgiften på småhus som används som permanentbostad begränsad för pensionärer. Personer som vid ingången av året har fyllt 65 år eller som under året uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning ska maximalt behöva betala 4 procent av sin inkomst i fastighetsavgift (lagen [2008:826] om skattereduktion för kommunal fastighetsavgift). Reglerna omfattar även personer som fått ersättning enligt lagstiftning om social trygghet i annan stat inom EES om den kan jämföras med sjuk- eller aktivitetsersättning. Fastighetsavgiften kan som mest reduceras till ett med prisbasbeloppet indexerat

spärrbelopp. Begränsningen, som görs genom en skattereduktion, utgör en skatteavgift. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av kapital.

Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus och småhus

Enligt 3 § lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt 3 § lagen om kommunal fastighetsavgift ska statlig fastighetsskatt respektive kommunal fastighetsavgift betalas för vissa hyreshus, ägarlägenheter och småhus. Skatten på dessa fastigheter är en objektskatt som enbart träffar fastighetskapital. Eftersom intäkterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet utgör fastighetsskatten (som är avdragsgill mot intäkterna), till den del den inte reducerar inkomstskatten, en skattesanktion.

3.4 Mål för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

Se avsnitt 2.4.

3.5 Resultatredovisning

Med utgångspunkt från det övergripande målet anges delmål för områdena samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet. Resultatet redovisas för nämnda områden, hållbar stadsutveckling och för forskningsfrågor.

3.5.1 Resultat – samhällsplanering

Delmål för samhällsplanering är:

- En tydlig roll för fysisk planering i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd.
- Ett regelverk och andra styrmedel som på bästa sätt tillgodoser kraven på effektivitet samtidigt som rättssäkerhet och medborgarligt inflytande säkerställs.
- Goda förutsättningar för byggande av bostäder och lokaler, etablering av företag och

för annat samhällsbyggande samtidigt som en god livsmiljö tryggas.

Resultatindikatorer:

- Tillgänglighet
- Planeringsaktivitet

Resultatredovisningen förs utifrån ovan nämnda mål.

Samhällsplaneringen är också ett viktigt verktyg för att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. Resultatredovisningen beträffande miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

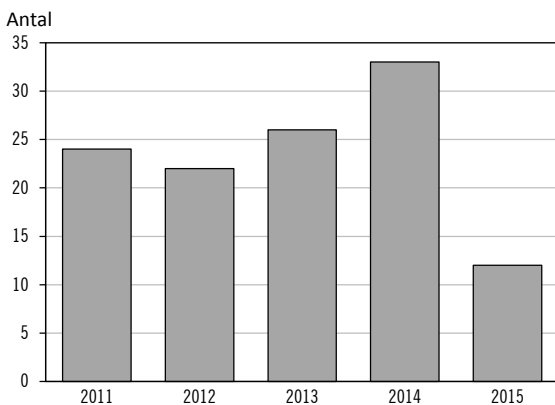
Utvecklingen av den kommunala planeringen

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som anger inriktningen för kommunens långsiktiga utveckling av den fysiska miljön. Översiktsplanen är vägledande för beslut om detaljplaner och bygglov m.m. Kommunen kan genom en detaljplan med bindande verkan ange hur ett begränsat område i en kommun ska bebyggas och hur mark- och vattenområden får användas.

Antalet antagna översiktsplaner minskade

År 2015 vann 12 översiktsplaner laga kraft. Av gällande översiktsplaner har 30 procent antagits under 2012–2015, 37 procent under perioden 2006–2011, 16 procent under 2000–2005 och 17 procent (49 översiktsplaner, främst i landets norra delar) under 1990–1999. I diagram 3.1 redovisas antalet antagna översiktsplaner under 2011–2015.

Diagram 3.1 Antal antagna översiktsplaner

Källa: Boverket.

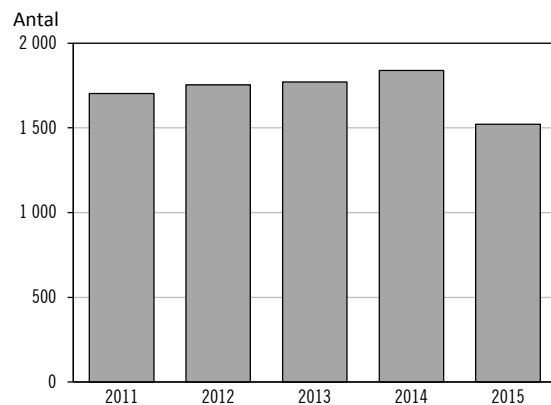
Under 2015 prövade 12 kommuner sin översiktsplans aktualitet. Boverket anger att det låga antalet aktualitetsprövningar kan bero på att översiktsplanen bedöms vara inaktuell på grund av hög ålder, och att kommunerna då påbörjar arbetet med en ny översiktsplan eller fördjupningar. Trots att det antagits och samrått om ganska få översiktsplaner under 2015 bedömer Boverket att det pågår ett relativt omfattande översiktsplanarbete i landets kommuner. För att kunna ta del av det statliga stödet till kommuner för ökat bostadsbyggande (se vidare under avsnitt 3.7.8) är det en förutsättning att kommunen under denna eller föregående mandatperiod har antagit en ny översiktsplan eller gjort en översyn av planens aktualitet. Mot denna bakgrund förväntas antalet kommuner som bedriver ett aktivt översiktsplanarbete öka.

Antalet antagna detaljplaner minskade

Under 2015 antogs drygt 1 500 detaljplaner. Jämfört med antalet som antogs 2014 är det en minskning med drygt 17 procent. Att antalet har minskat kan ha flera olika orsaker och behöver inte likställas med att kommunernas planberedskap har minskat.

I diagram 3.2 redovisas antalet detaljplaner som har antagits under 2011–2015.

Diagram 3.2 Antal antagna detaljplaner

Källa: Boverket.

Några av de kommuner och länsstyrelser där minskningen varit som störst anger att det minskade antalet detaljplaner bl.a. beror på att de arbetat med större planområden och att planberedskapen i det stora hela fortfarande är god. Andra orsaker uppges vara tillfälligt vakanta planarkitektjänster samt att många tidsplaner var lagda så att antagandebeslut fattades innan valet 2014. Därmed var färre planärenden klara för antagande 2015. Detaljplaneaktiviteten är

liksom tidigare år störst i de län där landets tre största städer ligger. Kommunerna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län antog tillsammans 45 procent av alla detaljplaner under 2015.

Prövningen av överklagade kommunala beslut

Sammanlagt har drygt 390 detaljplaner antingen överprövats av länsstyrelsen inom ramen för den statliga tillsynen eller överklagats till länsstyrelsen på enskilt initiativ under 2015. Det motsvarar drygt 25 procent av det totala antalet antagna detaljplaner, vilket är en marginell ökning jämfört med tidigare år. Av alla överprövade och överklagade detaljplaner har totalt 44 detaljplaner upphävts av länsstyrelsen under 2015. Det motsvarar knappt 3 procent av det totala antalet antagna detaljplaner. Den totala andelen upphävda detaljplaner har legat stabilt runt 2 procent de senaste åren.

Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade planer har minskat

Under 2015 överklagades knappt 360 detaljplaner till länsstyrelsen, vilket motsvarar knappt 24 procent av det totala antalet antagna detaljplaner. Det är en ökning jämfört med 2014 då drygt 19 procent av detaljplanerna överklagades. Sett över de senaste tio åren har emellertid andelen överklagade detaljplaner legat konstant på mellan 19 och 25 procent.

Länsstyrelserna ska handlägga överklaganden av kommunala beslut enligt plan- och bygglagen (2010:900) på ett så enkelt och snabbt sätt som möjligt, utan att rättssäkerheten eftersätts. Regeringen har fastställt följande inriktningsmål för överklagade ärenden avseende kommunala beslut om detaljplaner och områdesbestämmelser:

- 75 procent avgjorda inom 90 dagar
- 90 procent avgjorda inom 150 dagar.

Antalet länsstyrelser som når båda dessa mål har ökat för varje år sedan mätningarna påbörjades 2012 och trenden håller fortsatt i sig. 2015 uppgav 16 av 21 länsstyrelser att de klarade målet 75 procent inom 90 dagar, jämfört med 11 stycken 2014. Genomsnittet för alla länsstyrelser är 72 procent. Handläggningstiderna närmar sig således detta inriktningsmål. Gällande målet 90 procent inom 150 dagar uppgav 18 länsstyrel-

ser att de klarade detta 2015, jämfört med 15 stycken 2014. Genomsnittet för alla länsstyrelser är 92 procent, vilket innebär att detta inriktningsmål i huvudsak fortsatt uppnås.

Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade förhandsbesked och lov har minskat

Av det totala antalet kommunala beslut om lov och förhandsbesked överklagades 2 761 ärenden, vilket motsvarar ca 3 procent. Det är en minskning sedan 2014 och statistiken följer därmed en nedåtgående trend sedan 2013. Av de överklagade besluten har 602 upphävts helt eller delvis, vilket utgör ca 22 procent. I jämförelse med 2014 så fortsätter antalet upphävda beslut i förhållande till inkomna överklaganden att minska.

Regeringen har fastställt följande inriktningsmål för överklagade ärenden avseende kommunala beslut om lov och förhandsbesked:

- 75 procent avgjorda inom 120 dagar
- 90 procent avgjorda inom 180 dagar.

Antalet länsstyrelser som når båda dessa mål har ökat för varje år sedan mätningarna påbörjades 2012, och trenden håller fortsatt i sig.

2015 var det 13 länsstyrelser som uppgav att de klarat målet 75 procent inom 120 dagar, jämfört med 11 stycken 2014. Genomsnittet för alla länsstyrelser är 77 procent, vilket innebär att inriktningsmålet i huvudsak uppnås. De länsstyrelser som inte når upp till målet 2015 är Gävleborg, Jämtland, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland och Östergötland. Av dessa är det dock tre som klarar 120 dagar i såväl medel- som medianvärde. Detta indikerar att det är ett fåtal ärenden som gör att andelen överskrids.

Gällande målet 90 procent inom 180 dagar uppgav 15 länsstyrelser att de klarade målet, jämfört med 18 stycken 2014. De länsstyrelser som inte når upp till målet 2015 är Jämtland, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västerbotten och Västernorrland. Alla dessa klarar dock 180 dagar i såväl medel- som medianvärde. Detta indikerar att det är ett fåtal ärenden hos dessa länsstyrelser som gör att andelen överskrids. Genomsnittet för alla länsstyrelser hamnar på 92 procent, vilket är en ökning jämfört med 2014. Det innebär att inriktningsmålet i huvudsak fortsatt uppnås.

Mark- och miljödomstolarnas handläggningstider

Under 2015 överklagades 233 planärenden (detaljplaner och områdesbestämmelser) och

1 374 byggnadsärenden (bygglov, marklov, rivningslov och förhandsbesked) till de fem mark- och miljödomstolarna (jämfört med 247 respektive 1 294 2014). Den genomsnittliga omloppstiden för de under 2015 avgjorda planmålen uppgick till 4,5 månader (samma som 2014) och 75 procent av målen avgjordes inom 6,1 månader (jämfört med 6,3 månader 2014). Motsvarande tider för byggnadsmålen var 4,2 respektive 5,9 månader (jämfört med 5,0 respektive 7,2 månader 2014).

Under 2015 överklagades 145 planmål och 596 byggnads mål till Mark- och miljööverdomstolen (jämfört med 145 respektive 593 under 2014). Den genomsnittliga omloppstiden för de under 2015 avgjorda planmålen uppgick till 2,5 månader (samma som 2014) och 75 procent av målen avgjordes inom 2,6 månader (jämfört med 2,4 månader 2014). Motsvarande tider för byggnads målen var 2,4 respektive 2,5 månader (jämfört med 2,2 respektive 2,4 månader 2014).

Under vissa förutsättningar kan ett plan- eller byggnads mål som avgjorts av Mark- och miljööverdomstolen prövas av Högsta domstolen. Under 2015 gav Högsta domstolen prövnings-tillstånd i ett överklagat ärende enligt plan- och bygglagen.

Regeringens förvaltningsärenden inom samhällsplaneringsområdet

Antalet inkomna ärenden till regeringen under de senaste fem åren som har anknytning till planerings- och markanvändningsfrågor återfinns i nedanstående tabell 3.3.

Tabell 3.3 Regeringens förvaltningsärenden inom samhällsplaneringsområdet

Antal					
Kategori	2011	2012	2013	2014	2015
Statligt ingripande – plan	7	5	6	10	9
Statligt ingripande – lov	1	2	4	1	2
Försvarsintresse	9	13	19	4	7
Vägrat medgivande	6	3	4	14	1
Expropriation (tätbebyggelse)	0	6	2	1	0

Källa: Egna beräkningar.

Den stora skillnaden i inkommande ärenden avseende försvarsintressen mellan 2013 och 2014 är att antalet överklaganden avseende vindkraftverk har minskat. En förklaring kan vara att Försvarsmakten beslutade om s.k. stoppområden

runt de militära flygplatserna 2010. Flygplatserna är utpekade riksintressen för totalförsvaret. Vindkraftverk kan utgöra hinder för verksamheten vid flygplatserna, där utbildning, övning och insats med visuella referenser och lågflygning med bl.a. JAS Gripen utövas. Försvarsmakten motsätter sig därför etablering av nya vindkraftverk inom dessa stoppområden. Beslutet om stoppområden verkar ha slagit igenom hos kommunerna och vindkraftverksprojektörerna och bygglovsansökningar inom dessa områden har minskat.

Vägrat medgivande avser vissa ärenden enligt fastighetsbildningslagen (1970:988), som tidigare överklagades till regeringen. Genom en lagändring den 1 juni 2014 överklagas sådana ärenden numera till mark- och miljödomstolarna. Ärenden som inletts före det datumet ska dock följa de äldre bestämmelserna, dvs. överklagas till regeringen. Ärendet som kom in 2015 hade inletts före den 1 juni 2014 och prövades därför av regeringen.

Utvecklingen av den geografiska tillgängligheten till vissa funktioner

Tillgänglighet till vissa väsentliga servicefunktioner i samhället ger delvis en bild av hur framgångsrik samhällsplaneringen är. Miljöer med en hög andel av befolkningen som kan nå viktiga målpunkter och servicefunktioner kan sägas uppvisa god tillgänglighet. I tabell 3.4 redovisas hur stor andel av befolkningen som bor inom ett avstånd av 1 000 meter från livsmedelsbutik, grundskola och vårdcentral, vilket gör det möjligt att nå dem utan att nödvändigtvis nyttja bil eller kollektiva färdmedel. Det finns dock skäl att framhålla att förändringarna i tillgänglighet över tid i hög grad framför allt påverkas av andra faktorer som inte primärt hänger samman med samhällsplaneringen.

Tabell 3.4 Andel av befolkningen som bor inom 1000 meter från vissa servicefunktioner

	Livsmedelsbutik		Grundskola		Vårdcentral	
	2009	2015	2009	2015	2009	2015
Hela riket	58	62	57	65	28	41
Varav glesbygds-kommuner	38	38	31	31	16	19
Varav större städer	59	68	58	68	29	42
Varav storstäder	87	92	83	88	50	69

Källa: Trafikanalys. Data bearbetat av Trafikanalys baserat på data från Statistiska centralbyrån och Nationella vägdatatabasen (NVDB). Anm. Ursprunglig tabell i Trafikanalys rapport baseras på kommunindelningen förortskommuner till storstäderna, förortskommuner till större städer, glesbygdskommuner, kommuner i glesbefolkad region, kommuner i tätbefolkad region, pendlingskommuner, storstäder, större städer, turism- och besöksnäringkommuner, varuproducerande kommuner samt på fågelavstånd och riket, urval har därefter gjorts. Urvalet av mätpunkter kan skilja sig mellan åren (främst vårdcentraler). NVDB har kompletterats successivt under åren, vilket också bidrar till förändringen.

Den andel av befolkningen som bor inom 1 000 meter från en livsmedelsbutik har under perioden 2009 till 2015 ökat med fyra procentenheter till 62 procent. Ökningen har skett i samtliga kommungrupper men förändringen är störst i stora städer och dess förortskommuner. Störst tillgänglighet har befolkningen i storstäderna där ca 92 procent av befolkningen bor inom 1 000 meter från en livsmedelsbutik. Detta kan jämföras med siffran 87 procent för år 2009. En förbättring av den nationella vägdatatabasen (NVDB), som delvis har kompletterats med fler vägar, är en möjlig bidragande faktor till denna statistiska ökning. En annan möjlig faktor är en ökad urbanisering.

Även andelen av rikets befolkning som bor inom 1 000 meter från en grundskola har från 2009 ökat med åtta procentenheter till 65 procent 2015. Den ökade tillgängligheten är även här störst i storstäderna, större städer och deras förorter. Även här är förbättringen av NVDB en möjlig bidragande faktor till den statistiskt sett ökade tillgängligheten. Förändringen i tillgänglighet till grundskolor i glesbygdskommuner, turism- och besöksnäringkommuner samt varuproducerande kommuner är oförändrad eller marginell (dnr N2016/02905/SUBT).

Tillgängligheten till vårdcentraler för riket som helhet har sett en positiv utveckling över tid, vilket gäller samtliga kommungrupper. År 2015 bodde ca 41 procent av Sveriges befolkning inom 1 000 meter från en vårdcentral. Högst tillgänglighet till vårdcentraler finns i storstäderna, förortskommuner till storstäder, större städer och pendlingskommuner. En knapp men positiv

ökning har även skett i glesbygdskommuner. Urvalet av vårdcentraler skiljer sig dock mellan åren, vilket påverkar siffrorna. Det har även använts olika datakällor och olika definitioner av begreppet vårdcentral mellan åren.

Tillämpningen av strandskyddsbestämmelserna

Boverket har redovisat hur kommunernas tillämpning av strandskyddet och arbetet med utpekande av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) har utvecklats under 2015 (dnr N2016/02796/PUB).

Totalt har 125 kommuner en översiktsplan med utpekade LIS-områden, jämfört med 114 kommuner 2014. Dessutom är 45 kommuner aktiva med att peka ut LIS-områden, vilket är en 50-procentig ökning jämfört med 2014.

Under 2015 har strandskyddet upphävts i samband med detaljplaneläggning i knappt 230 fall, vilket utgör 15 procent av det totala antalet antagna detaljplaner 2015 (en ökning i jämförelse med tidigare år). Länsstyrelserna har efter överprövning upphävt tre detaljplaner med hänvisning till att strandskyddet upphävts i strid mot gällande bestämmelser. Detta ligger i linje med tidigare år.

Naturvårdsverket har sammanställt statistik för bl.a. dispenser från reglerna om strandskydd. Under 2015 har kommunerna beslutat om knappt 4 600 dispenser (exklusive avslag) från strandskyddet, vilket är något fler än 2014. Länsstyrelserna har överprövat drygt 700 av kommunernas beslut om dispens (ca 15 procent) och helt eller delvis upphävt ca 250 (dvs. knappt 35 procent av de överprövade dispensererna). Detta kan jämföras med 2014 då länsstyrelserna överprövade knappt 600 av kommunernas beslut om dispens och helt eller delvis upphävde drygt 220 av besluten.

Antalet kommunala beslut där kommunen har avslagit ansökan om dispens från strandskyddet och beslutet sedan har överklagats till länsstyrelsen uppgår 2015 till knappt 230 beslut. Av dessa beslut ändrade länsstyrelsen besluten i drygt 40 fall.

Geotekniska och miljögeotekniska frågor

Geotekniskt stöd till kommuner och länsstyrelser i planprocessen

Statens geotekniska institut (SGI) har bl.a. i uppgift att ge myndighetsstöd till samtliga länsstyrelser och kommuner i planprocessen rörande geotekniska säkerhetsfrågor. Stödet omfattar granskning, remissyttranden, samråd samt förslag till åtgärder i fråga om geotekniska säkerhetsfrågor som gäller ras, skred, erosion och geotekniska frågeställningar kopplade till översvämning. Under 2015 har SGI behandlat 358 ärenden om stöd till länsstyrelser och kommuner, vilket är i paritet med föregående år. Verksamheten har resulterat i att geotekniska säkerhetsfrågor har klarlagts och nödvändiga åtgärder har säkerställts i planprocessen för en långsiktigt hållbar samhällsbyggnad.

Geokalkylsystem för planering och kostnadsbedömning

SGI slutredovisade i juni 2015 arbetet med ett geokalkylsystem för planering och kostnadsbedömning som myndigheten haft i uppdrag att ta fram (dnr N2015/04735/PUB). Syftet med geokalkylsystemet är att i tidiga skeden, som t.ex. vid översiktsplanering i kommuner eller vid val av korridor eller linje i väg- och järnvägsbyggnad, kunna få en uppfattning om de geotekniskt relaterade kostnaderna. Systemet finns nu tillgängligt som en webbaserad applikation via SGI:s webbplats. Geokalkylsystemet är ett expertsystem och kräver att användaren har kunskaper om bl.a. geoteknik. För att öka användarvänligheten, så att systemet kan komma till större användning som hjälpmedel vid planering av ny bebyggelse, har regeringen gett SGI i uppdrag att komplettera systemet med grunddata så att användaren får direkt tillgång till ett kalkylsystem som redan från början har grunddata inlagda, vilket underlättar översiktliga kalkyler. Uppdraget ska redovisas i december 2016.

3.5.2 Resultat – hållbar stadsutveckling

Arbetet för hållbar stadsutveckling innefattar frågor om bl.a. stadsplanering, bebyggelse och bostäder, transporter och infrastruktur, arkitektur, kulturmiljö, regional tillväxt och utveckling, digitalisering, teknikutveckling samt miljömässiga och sociologiska aspekter.

Hållbar stadsutveckling berör också flera andra politikområden, se utgiftsområdena 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer samt 9 Politik för sociala tjänster.

Plattformen för hållbar stadsutveckling

Regeringen gav i februari 2014 uppdrag åt Boverket, Naturvårdsverket, Statens energimyndighet, Tillväxtverket och Trafikverket att upprätta och förvalta en plattform för frågor om hållbar stadsutveckling (dnr S2013/03465/PBB). Plattformen ska bidra till tvärsektorieell samverkan, samordning, kunskapsutveckling, kunskaps-spridning och erfarenhetsutbyte. Arbetet ska möta städernas och stadsregionernas olika förutsättningar och behov samt stödja de regionala strukturfondsprogrammets arbete med hållbar stadsutveckling.

Plattformen har under 2015 arrangerat fyra möten och ett konvent. Enligt en utvärdering av plattformsmötena tycker omkring 80 procent av de tillfrågade att mötena bidragit till en ökad förståelse för andra aktörer och organisationers roll i hög utsträckning.

Urbant utvecklingsarbete

Boverket och länsstyrelserna i Skånes, Stockholms, Kronobergs och Västra Götalands län har under några års tid haft uppdrag att bl.a. bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom ramen för regeringens urbana utvecklingsarbete som riktats till 15 stadsdelar med utbrett utanförskap i nio kommuner. Under 2015 anordnade dessa myndigheter tre avslutande kunskapsseminarier tillsammans med Mistra Urban Futures (ett centrum för hållbar stadsutveckling). Vid seminarierna presenterades forskningsresultat från projekt som genomförts inom ramen för det urbana utvecklingsarbetet.

Inom ramen för det urbana utvecklingsarbetet betalades under 2013 och 2014 ett prestationsbaserat stimulansbidrag ut till de nio kommuner som ingick i det urbana utvecklingsarbetet. Detta har följts upp av Boverket och rapporterats till Regeringskansliet under 2015. Uppföljningen visar att kommunerna har valt att arbeta på olika sätt gällande bl.a. mål, organisation,

lokala beslut och samverkan. Bidraget har inte påverkat inriktningen på utvecklingsarbetet i berörda stadsdelar i någon större omfattning, men det har haft förhållandevis stor påverkan genom att bidragen har tillförts vid sidan av den ordinarie budgeten. Den tydligaste effekten är att insatser har kunnat tidigareläggas eller skalas upp. Kommunerna har alltså kunnat göra mer än vad som annars skulle varit möjligt och långsiktiga insatser har prioriterats. De har t.ex. kunnat hjälpa fler i arbete, minska skolfrånvaron och ge barn och unga en mer aktiv fritid.

Jämställdhet

I slutet av 2015 genomfördes den avslutande utlysningen av stöd till utvecklingsprojekt för jämställda offentliga miljöer som trädde i kraft i februari 2014 genom förordningen (2013:1102) om stöd till utvecklingsprojekt för jämställda offentliga miljöer i städer och tätorter. Syftet med stödet var att det skulle bidra till utvecklingsprojekt som på ett varaktigt sätt bidrar till jämställda offentliga miljöer i städer och tätorter, dvs. miljöer vars utformning är anpassad till både kvinnors och mäns livsomständigheter. Under 2015 beviljades 14 ansökningar och i januari 2016 ytterligare fyra. Stödet har gått till fysiska åtgärder som t.ex. aktivitetsytor, parker eller fritidslokaler eller till strategiska eller metodutvecklande åtgärder. Stödet har bl.a. bidragit till nya metoder och verktyg för att åstadkomma mer jämställda utemiljöer.

Stadsmiljöavtal

Regeringen lanserade under hösten 2015 en satsning på stadsmiljöavtal. Satsningen innehåller totalt 2 miljarder kronor under perioden 2015–2018 och handlar om att främja hållbara stadsmiljöer genom att skapa förutsättningar för att en större andel persontransporter i städer ska ske med kollektivtrafik. Som villkor för stödet ska kommunerna genomföra motprestationer som bidrar till en ökad andel hållbara transporter eller ökat bostadsbyggande. Trafikverket har fördelat totalt 540 miljoner kronor till kollektivtrafikinvesteringar till sju kommuner 2015. Motprestationerna omfattar bl.a. planer för bostadsbyggande, gång och cykelåtgärder, sänkta hastighetsgränser samt parkeringstal och parkeringsavgift-

er. Samtliga sju kommuner har redovisat bostadsbyggande i någon form som en av motprestationerna för bidraget. Se även utgiftsområde 22.

God bebyggd miljö

Riksdagen har beslutat om ett miljö kvalitetsmål för den byggda miljön, God bebyggd miljö. Målet omfattar bl.a. samhällsplanering, infrastruktur, kulturmiljö, arkitektur, grönområden, avfall, buller, hälsa, säkerhet och bebyggelsestruktur. Regeringen bedömer att ytterligare insatser krävs för att nå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Regeringen kan dock konstatera att Boverket bedömer att utvecklingstrenden är positiv. Några av de saker som under 2015 påverkat förutsättningarna för en god bebyggd miljö är arbetet med Agenda 2030 och FN:s hållbarhetsmål, stadsmiljöavtalen, arbetet med livscykelanalyser för byggnader och skolbidraget för upp rustning av inomhusmiljön i skolor. Se mer under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Stöd till utemiljöer

Regeringen har genom förordningen (2016:398) om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden beslutat att ge stöd för att åstadkomma utemiljöer som stimulerar till aktivitet och social gemenskap och för att bevara eller utveckla ett bostadsområdes gestaltning. Stödet lämnas till bostadsområden med socioekonomiska utmaningar och tanken är att åtgärderna på ett varaktigt sätt ska bidra till attraktiva, funktionella, jämställda och trygga utemiljöer. Förordningen trädde i kraft den 15 juni 2016.

Internationella stadsutvecklingsfrågor

Hållbar stadsutveckling och EU

Nederländerna, som var ordförande i EU under det första halvåret 2016, har valt att ge hållbar stadsutveckling och framtagande av en europeisk urban agenda en framskjuten roll i sitt program. Under det nederländska ordförandeskapet antogs vid ett informellt ministermöte ”Pact of Amsterdam” som anger riktlinjerna för det fortsatta arbetet med en urban agenda. Syftet med

den urbana agendan är bättre styrning, bättre information om fonder och bättre kunskapsutbyte.

Habitat III och New Urban Agenda

I oktober 2016 äger Habitat III rum, FN:s konferens om bostäder, byggande och hållbar stadsutveckling som arrangeras vart tjugonde år. Syftet med konferensen är att ta fram en ny urban dagordning, New Urban Agenda.

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling

På ett toppmöte i FN i New York i september 2015 antogs Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

Agenda 2030 är den nya globala agendan för hållbar utveckling. Agendan består av 17 globala mål och 169 delmål. De globala målen för hållbar utveckling ersätter FN:s millenniemål. Ett av målen handlar om hållbara städer och samhällen (Sustainable Cities and Communities). Målen är universella och gäller alla länder.

3.5.3 Resultat – bostadsmarknad

Delmål för området bostadsmarknad är:

- Långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Resultatindikatorer:

- Antal påbörjade bostäder i relation till befolkningsutveckling.
- Antal sociala kontrakt.

Resultatredovisningen förs utifrån ovan nämnda mål.

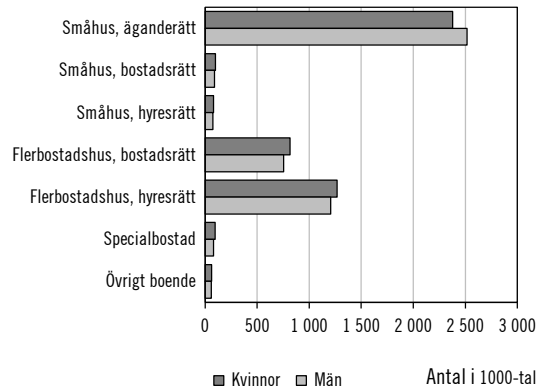
Bostadsbyggande, bostadsbestånd och befolkningsutveckling

Bostadsbyggandet fortsätter öka

Bostadsbyggandet ökar och prognoserna indikerar att det kommer fortsätta att öka. Byggbehovet påverkas framför allt av befolkningsutvecklingen och hushållsbildningen. Under 2015 ökade Sveriges folkmängd med drygt 103 600 personer, vilket var något fler än året innan. Befolkningsökningen består av både födelseöverskott

och invandringsöverskott. Sveriges befolkning uppgick vid årsskiftet till 9,9 miljoner personer. Av dessa var 9,6 miljoner folkbokförda och fördelade på 4,3 miljoner hushåll. Över hälften av befolkningen bor i småhus och något fler kvinnor än män bor i flerbostadshus.

Diagram 3.3 Antal kvinnor och män efter boendeform 2015

Källa: Statistiska centralbyrån.

Antal påbörjade bostäder ökade med 27 procent under 2015 och uppgick till drygt 49 000 bostäder. Sedan 2012 har antalet påbörjade bostäder fördubblats i landet och störst har ökningen varit i större kommuner utanför storstadsregionerna. Bostadsmarknaden är fortsatt stark i Stockholms län men antalet förväntade byggstarter detta år och nästa ser ut att öka mest i landets övriga kommuner. Boverkets prognos är att det påbörjas ca 57 000 bostäder i år och ca 61 500 bostäder nästa år. I synnerhet förväntas byggandet av hyresrätter att öka. Kapacitetsbrister i byggsektorn kan dock få konsekvenser för byggandet.

Tabell 3.5 Antal påbörjade bostäder och befolkningsökning

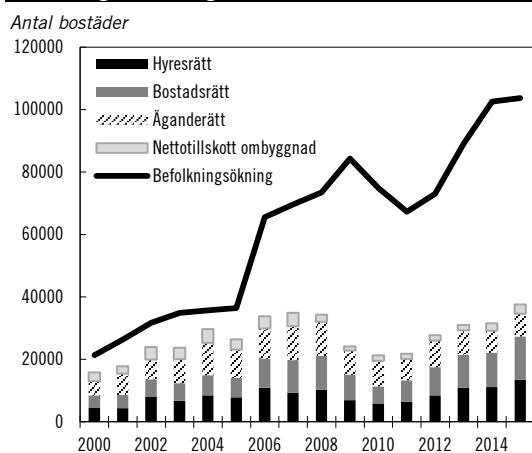
	2012	2013	2014	2015	2016 prognos	2017 prognos
Flerbostadshus	15 800	23 500	27 700	35 500	43 000	46 000
Småhus	5 500	6 900	8 400	10 200	11 000	12 000
Total nybyggnad	21 300	30 400	36 000	45 700	54 000	58 000
Nettotillskott genom ombyggnad	2 100	2 800	2 600	3 400	3 000	3 500
Totalt påbörjade bostäder	23 400	33 000	38 700	49 000	57 000	61 500
Befolkningsökning	73 000	89 000	102 500	103 700	122 900	155 100

Källa: Boverket.

Under 2015 färdigställdes totalt ca 37 500 bostäder varav ca 3 000 var nettotillskott genom ombyggnad och övriga genom nyproduktion. Nyproduktionen fördelade sig på 13 400 hyresrätter, 13 900 bostadsrätter och 7 300 äganderätter. Det innebär en ökning av samtliga former av boende jämfört med 2014.

Diagram 3.4 visar att det totala tillskottet av bostäder har ökat under senare år. En fortsatt kraftig befolkningsökning medför ett fortsatt stort behov av fler bostäder.

Diagram 3.4 Totala tillskottet av bostäder i relation till befolkningsutvecklingen

Källa: Statistiska centralbyrån.

Bostadsbeståndet

Äganderätter (egnahem och övriga direktägda bostäder) utgör ca 39 procent av beståndet, medan bostadsrätternas andel är 23 procent och hyreslägenheternas andel är 38 procent. Detta kan jämföras med 1990 då andelen äganderätter uppgick till 42 procent, andelen bostadsrätter 17 procent och hyreslägenheterna svarade för 41 procent. Under perioden 1990–2015 har således andelen bostadsrätter ökat medan såväl andelen äganderätter som andelen hyresbostäder har minskat. En del av förändringen förklaras dock av att folk- och bostadsräkningen 1990 redovisade bostäderna efter upplåtelseform medan uppgifterna i dagens lägenhetsregister visar ägarkategori, dvs. att hyresbostäder som ägs av bostadsrättsföreningar inte särredovisas som hyresbostäder. Sedan 1990 har andelen bostadsrätter i nyproduktionen varit förhållandevis hög, vilket tillsammans med ombildningar från hyresrätt till bostadsrätt är de huvudsakliga förklaringarna till de förskjutningar som skett mellan upplåtelseformerna. Av hyresbostäderna ägs 51 procent av privata fastighetsägare, 46 procent av kommunala allmännyttiga

bostadsföretag medan tre procent ägs direkt av stat, kommun eller landsting.

Tabell 3.6 Fördelning av upplåtelseformer 2015

Procent		
Upplåtelseform	Flerbostadshus	Småhus
Bostadsrätt	41	4
Hyresrätt	59	4
Äganderätt	0	92

Källa: Statistiska centralbyrån.

Det allmännyttiga beståndet ökar

Ca 20 procent av landets bostadsbestånd är lägenheter i kommunala allmännyttiga bostadsföretag. Det allmännyttiga bostadsbeståndet förändras genom försäljningar, inköp, nybyggnation, ombyggnation och rivningar. Under de två senaste åren har det allmännyttiga beståndet ökat med drygt 2 400 bostäder 2014 och drygt 3 600 bostäder 2015. Ökningen förklaras till stor del av att antalet försäljningar minskat. Under perioden 2010–2013 minskade det allmännyttiga bostadsbeståndet med omkring 5 000 bostäder per år.

Statliga kreditgarantier för bostadsbyggande

En kreditgaranti är en försäkring som ger långivaren ett skydd mot kreditförluster och minskar behovet av topplån eller egen kapitalinsats för den som bygger bostäder. Antalet lägenheter för vilka garantier tecknas är fortsatt lågt. Äldre garantier förnyas inte varför det totala antalet garantier minskar.

Tabell 3.7 Kreditgarantier för bostadsbyggande

	2013	2014	2015
Antal lägenheter för vilka preliminära bedömningar gjorts under året	3 500	2 700	3 500
Antal lägenheter för vilka garantier under byggtiden tecknats under året	1 200	1 000	900
Antal färdigställda lägenheter för vilka garantier tecknats under året	300	300	300
Antal garantier vid årets slut	900	800	600
Garanterat belopp vid årets slut, mnkr	1 734 785	2 092 653	1 488 924
Förväntad förlust	6,4 %	4,3 %	5,6 %

Källa: Boverket.

Utvecklingen på bostadsmarknaden

Underskott på bostäder i de flesta kommuner

I 2016 års bostadsmarknadsenkät (BME) bedömer 240 av landets 290 kommuner att de har underskott på bostäder. Det är en ökning med 57 kommuner jämfört med 2015. Det råder underskott på bostäder i de flesta storstadskommuner på såväl centralorten som i kommunernas övriga delar. I högskolekommunerna råder det framför allt underskott på bostäder i kommunernas centrala delar. Tio kommuner uppger att det råder överskott på bostäder. Resterande 40 kommuner bedömer att det råder balans på bostadsmarknaden. Samtliga kommuner som anger att det råder balans eller att det finns ett överskott på bostäder har färre än 75 000 invånare.

Många har svårt att hitta en bostad

Underskottet på bostäder har ökat betydligt och det drabbar framför allt grupper som är nya på bostadsmarknaden, så som nyanlända och unga. 272 kommuner bedömer i BME att det är underskott på bostäder för nyanlända vilket är en kraftig ökning sedan tidigare års enkäter. År 2015 uppgav 244 kommuner att de hade underskott på bostäder för nyanlända. Motsvarande siffra 2014 var 196 kommuner. Kommunerna bedömer att det saknas hyresrätter och lägenheter med rimlig hyresnivå men även att det ställs höga krav på inkomst eller anställning för att nyanlända invandrare ska beviljas hyreskontrakt.

Liksom tidigare år är ungdomar en av de grupper som har svårast att etablera sig på bostadsmarknaden. Anledningen är framför allt att det generellt finns få lediga bostäder. År 2016 uppgav 245 kommuner att de hade underskott på bostäder för unga. Det var en ökning med 26 kommuner jämfört med 2015. I regeringens långtidsutredning konstateras att det är centralt för den ekonomiska tillväxten att exempelvis unga finner en bostad för att kunna komma in på arbetsmarknaden eller utbilda sig. Företag i framför allt storstadsregioner påtalar oftare att bristen på bostäder gör det besvärligt att rekrytera arbetskraft. Liksom 2015 uppger 27 av landets 43 högskolekommuner att det saknas bostäder som är särskilt avsedda för studenter på högskola eller universitet.

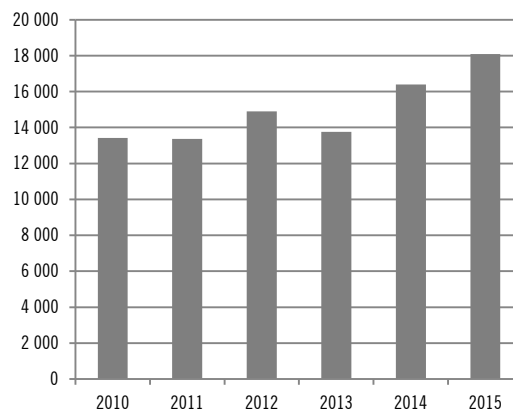
De som har svårare att få tillträde till bostadsmarknaden är grupper med svagare ekonomi, dit hör även många pensionärer. Kvinnor som grupp har lägre inkomster är män, vilket gör att de

drabbas hårdare. Särskilt hårt drabbas ensamstående kvinnor med barn. Bristen på bostäder drabbar också äldre som vill flytta till en mer tillgänglig bostad. Antalet kommuner som uppger att de har ett underskott på särskilda boendeformer för äldre har minskat något från 122 kommuner 2015 till 109 detta år. Under de närmaste åren kommer dock antalet äldre personer öka markant. Antalet äldre ökar även i kommuner där befolkningen annars inte ökar vilket påverkar behovet av bostäder.

Antalet sociala kontrakt ökar

Den sekundära bostadsmarknaden, när kommunerna hyr eller äger lägenheter och hyr ut dessa till personer som av olika anledning inte kan få en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden, fortsätter att växa. 262 kommuner arbetar med sociala hyreskontrakt att jämföra med 220 kommuner 2010. De kommuner som använder denna typ av bostadssociala insats finns i alla kommuntyper och oavsett om det råder underskott på bostäder i kommunen som helhet eller inte. Enligt BME var antalet sociala hyreskontrakt 13 400 år 2010 och hade ökat till 18 100 för 2015.

Diagram 3.5 Antal lägenheter som kommunerna hyr ut med särskilda villkor

Källa: Boverkets bostadsmarknadsenkät.

Andrahandsmarknaden

Utvecklingen på andrahandsmarknaden har betydelse för hur väl det befintliga beståndet nyttjas. Detta har även relevans för målet om långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader. Nya regler för uthyrning av privata bostäder (andrahandsuthyrning) infördes 2013 genom lagen (2012:978) om uthyrning av egen bostad. Lagen gäller för villor, äganderätter och bostadsrätter ägda av privatpersoner.

Boverket har haft regeringens uppdrag att göra en uppföljning av ovan nämnda lag och har mot den bakgrunden undersökt utvecklingen i ett urval kommuner i Sverige (dnr N2015/01714/PUB). Enligt Boverket ökade andrahandshyrorna kraftigt för samtliga lägenhetstyper (bostadsrätter, hyresrätter och rum) och undersökta kommuner under perioden 2009–2015. Hyresökningarna har varit högst för bostadsrätter där hyrorna ökade med mellan 24 och 56 procent beroende på kommun och lägst för uthyrda rum där hyresökningen låg på mellan 15 och 39 procent beroende på kommun. De genomsnittliga andrahandshyrorna för bostadsrätter understiger ändå den högsta tillåtna nivån för den kostnadsbaserade hyressättningen. Hyrorna för samtliga lägenhetstyper, dvs. även de som inte omfattas av den nya lagen, har ökat snabbare efter att lagen om uthyrning av egen bostad trädde i kraft.

Under 2009–2011 minskade utbudet av bostäder att hyra i andra hand kraftigt. Trots att utvecklingen vände 2011 har marknaden ännu inte återhämtat sig. Ökningen efter 2011 drivs helt av en ökad uthyrning av bostadsrätter i Stockholmsområdet. Data över antalet uthyrningar visar att det är bostadsrättsuthyrningen som har en statistiskt säkerställd ökning efter införandet av den nya lagen. Det går enligt Boverket inte att dra några säkra slutsatser om rumsuthyrningen.

Antalet utfärdade hyresgarantier är fortsatt lågt

Kommunala hyresgarantier som berättigar till statlig ersättning har funnits sedan 2007. En hyresgaranti innebär att kommunen går i borgen för en hyresgäst som har tillräckligt god ekonomi för att ha ett eget boende, men som ändå har svårt att få en hyresrätt med besittningsskydd. De flesta personer som beviljas en hyresgaranti har någon form av betalningsanmärkning. Hyresgarantierna har använts sparsamt sedan de infördes. Under 2015 uppgick det beviljade bidraget för kommunala hyresgarantier till 555 000 kronor vilket motsvarar 110 utfärdade garantier i 14 kommuner. Det är färre garantier än vad som utfärdades 2014. Det finns också kommuner som ställer ut egna kommunala hyresgarantier som ofta används för att underlätta för personer med olika sociala problem att få en bostad (dnr N2015/00368/PUB).

Lägre hyreshöjningar

I genomsnitt var hyreshöjningen 1,3 procent mellan 2014 och 2015. Att jämföra med ett genomsnitt på 2,9 procent året innan. Hyran per kvadratmeter för nybyggda hyreslägenheter 2014 var i princip oförändrad jämfört med 2013 på riksnivå.

Bostadspriserna har fortsatt att öka

Fastighetsprisindex avseende småhus för permanentboende steg enligt Statistiska centralbyrån (SCB) med i genomsnitt knappt 11 procent under 2015. Antalet marknadsmässiga köp av småhus för permanentboende, exklusive tomt-rätter, uppgick 2015 till drygt 58 000 affärer. Det genomsnittliga priset för en småhusfastighet i landet uppgick enligt SCB till 2,4 miljoner kronor. I Storstockholm var genomsnittspriset knappt 5 miljoner kronor, i Storgöteborg 3,5 miljoner kronor och i Stormalmö 3,2 miljoner kronor.

Enligt SCB såldes drygt 107 000 bostadsrättslägenheter under 2015, exklusive överlåtelser genom arv, gåva, bodelning eller liknande. Det motsvarar ungefär 10 procent av bostadsrättsbeståndet.

I de tre storstadsområdena (Storstockholm, Storgöteborg och Stormalmö) såldes det bostadsrätter för 171 miljarder kronor, vilket motsvarar knappt 80 procent av det totala försäljningsvärdet. I Storstockholm var den totala omsättningen 133 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt 60 procent av den totala omsättningen i landet. För Storgöteborg var motsvarande siffror 24 miljarder kronor och 11 procent och för Stormalmö 14 miljarder kronor och nästan 7 procent.

Medelpriset för en bostadsrättslägenhet var drygt 2 miljoner kronor under 2015, att jämföra med 1,7 miljoner kronor 2014. Mellan 2000–2015 har medelpriset för bostadsrätter ökat varje år med undantag av 2008. De regionala skillnaderna är dock stora. De dyraste bostadsrätterna finns i Stockholms län där medelpriset 2015 låg på nästan 3,3 miljoner kronor, medan Väster-norrlands län hade det lägsta medelpriset på 575 000 kronor. I Storgöteborg var medelpriset 2,3 miljoner kronor och i Stormalmö 1,4 miljoner kronor.

Enligt det s.k. HOX-indexet (Nasdaq OMX Valueguard-KTH Housing Index) ökade bostadsrättspriserna med knappt 3 procent under juli månad medan index för privatägda småhus

(egnahem) sjönk med drygt 1 procent. Bostadsrättsindex steg kraftigt i samtliga tre storstäder, i Stockholm med 3,5 procent, i Göteborg med 3,3 procent och i Malmö med 2,1 procent. Denna rekyl har utplånat de föregående månadernas nedgång i både Göteborg och Malmö, där tremånadersförändringen är upp 2,1 respektive 0,5 procent. I Stockholm ligger bostadsrättsmarknaden emellertid fortfarande 1,5 procent under toppnoteringen i april. Villaindex däremot gick ned i samtliga storstäder, i Stockholm med 0,4 procent, i Göteborg med 0,9 procent och i Malmö med 0,3 procent, vilket är ungefär i linje med utvecklingen under samma period tidigare år.

Under den senaste tolv månadersperioden ökade dock båda delindexen, bostadsrätterna med knappt 7 procent och egnahem med drygt 9 procent.

Det är i storstadsregionerna som bostadsrättspriserna har ökat mest. Index har dock utvecklats starkare i Malmö (+13 procent), följt av Göteborg (+9 procent) och därefter Stockholm (+5 procent). Sett över en tolv månadersperiod har villapriserna ökat med drygt 9 procent i Storstockholm och Storgöteborg, och med 7 procent i Stormalmö (Valueguard Index Sweden AB, Marknadsrapport, den 12 augusti 2016).

Hushållens skuldsättning fortsätter att öka

Enligt Finansinspektionens (FI:s) sjätte årliga bolåneundersökning (2016) ökade den genomsnittliga skuldkvoten för hushåll med nya bolån från 387 till 406 procent mellan 2014 och 2015. Det innebär att hushållen generellt lånar allt mer i förhållande till sina inkomster, vilket troligen till stor del beror på att bostadspriserna stigit klart snabbare än hushållens inkomster. Samtidigt har den genomsnittliga belåningsgraden sjunkit marginellt. Den uppgår nu till ca 65 procent, vilket är cirka en procentenhet lägre än 2014. Det innebär att hushållen i genomsnitt lånar något mindre i förhållande till bostadens värde än tidigare.

Trots att hushållen lånar mer i förhållande till sina inkomster har de, enligt FI, överlag tillräckliga marginaler för att klara sina betalningar. FI:s stresstester visar att det är få hushåll med nya bolån som skulle få problem att betala på sina lån om räntorna stiger eller om deras inkomster minskar. De senaste åren har andelen hushåll med små marginaler dessutom minskat.

Enligt FI har det sedan 2011 blivit allt vanligare med amorteringar. År 2015 amorterade 67 procent av alla hushåll med nya lån, vilket är en tydlig ökning från 2011 då motsvarande siffra endast var 44 procent. Det är framför allt hushåll med belåningsgrader över 70 procent som amorterar medan det är mindre vanligt med amorteringar för hushåll med lägre belåningsgrader. FI:s nyligen införda amorteringskrav, som omfattar hushåll som tar nya lån med belåningsgrader över 50 procent, kommer att innebära att amorteringarna ökar ytterligare.

Kommunens bostadsförsörjningsansvar

Riktlinjer för bostadsförsörjningen

Enligt lagen (2000:1388) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska riktlinjer för bostadsförsörjningen antas av kommunfullmäktige varje mandatperiod. I dag har ungefär hälften av landets kommuner antagit dessa, trots att detta är ett krav i lagen. Detta är dock en ökning jämfört med tidigare år. År 2010 hade 25 procent av kommunerna antagna riktlinjer och 2015 uppgav 41 procent av landets kommuner att de hade riktlinjer som antagits under innevarande eller föregående mandatperiod. För att kunna ta del av den s.k. kommunbonusen (stöd till kommuner som bygger nya bostäder och tar emot nyanlända) är det en förutsättning att kommunen har antagit riktlinjer. Mot denna bakgrund förväntas andelen kommuner som följer lagen och antar riktlinjer öka markant under 2016. Som ett stöd till kommunerna har Boverket tagit fram en handbok i att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen.

Kommunala allmännyttiga bostadsaktiebolag

I lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag finns bestämmelser om begränsningar av värdeöverföringar. För räkenskapsåret 2014 har sammanlagt 257 allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag lämnat uppgifter som värdeöverföringar. Av dessa bolag har:

- 61 procent inte lämnat någon värdeöverföring alls till ägaren. Sedan dagens lagbestämmelser infördes 2011 har detta legat stabilt runt 60 procent.
- 36 procent lämnat värdeöverföring med tillåtet belopp.

- 3 procent lämnat värdeöverföring utöver tillåtet belopp. Detta omfattar sju bolag som överfört 11,4 miljoner kronor över tillåtet belopp.
- 18 bostadsbolag har använt möjligheten i lagen att göra undantag från högsta tillåtna värdeöverföring om sammanlagt 142 miljoner kronor. Dessa medel har främst använts till åtgärder inom kommunens bostadsförsörjningsansvar.

De totala värdeöverföringarna 2014 var 229 miljoner kronor, varav 142 miljoner kronor avser undantagen. Det är betydligt lägre än tidigare år då den totala summan uppgått till mellan 1,2 och 3,6 miljarder kronor. Denna minskning beror främst på att de tre bostadsbolagen i Stockholms stad inte fört över medel enligt undantagen (dnr N2016/01200/PUB).

Sverigeförhandlingen har inletts

Sverigeförhandlingen har inletts förhandlingar med kommunerna längs den (av Sverigeförhandlingen) föreslagna sträckningen av nya stambanor för höghastighetståg mellan Stockholm–Göteborg och Stockholm–Malmö. Ett av underlagen för Sverigeförhandlingens val av sträckning och stationsorter har varit kommunernas bedömning av antalet tillkommande bostäder till följd av en utbyggnad. Ett resultat av förhandlingarna avses bli åtaganden från kommunerna om att nya bostäder byggs. Sverigeförhandlingen har också inletts förhandlingar kring kollektivtrafikobjekt i de tre storstadsregionerna. Även dessa förhandlingar avses utmynna i åtaganden från kommunerna om bostadsbyggande.

3.5.4 Resultat – byggande

Delmål för området byggande är:

- Långsiktigt hållbara byggnadsverk.
- Effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelperspektiv verkar för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning.
- En väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn.

Resultatindikatorer:

- Räntabilitet i byggföretag
- Energianvändning per areaenhet

Resultatredovisningen förs utifrån ovan nämnda mål.

Resultatredovisningen beträffande miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Utvecklingen inom bygg- och fastighetssektorn

Antal beviljade bygglov ökar

År 2015 beviljades enligt SCB totalt 12 850 bygglov för nybyggnad, fördelade på 8 600 bostadsbyggnader, 1 900 fritidshus och 2 350 lokaler. För bostäder innebar det en betydande ökning jämfört med de närmast föregående åren. Siffrorna är preliminära och något avrundade eftersom det är viss eftersläpning i rapporteringen.

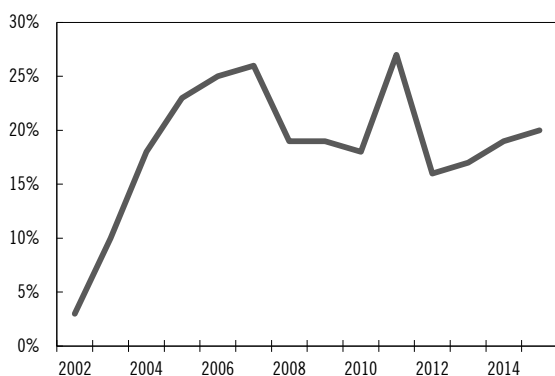
Tabell 3.8 Beviljade bygglov

Antal			
Byggnadskategori	2013	2014	2015
Bostäder	5 600	7 150	8 600
Fritidshus	1 750	1 650	1 900
Lokaler	2 300	2 400	2 350
Totalt	9 600	11 200	12 850

Källa: Statistiska centralbyrån.

Avkastningen i byggsektorn fortsätter att öka

Byggföretagens lönsamhet kan mätas i form av avkastning på eget kapital, s.k. räntabilitet. Det tycks finnas ett samband mellan företagets ökade lönsamhet och ett ökat bostadsbyggande, men hög lönsamhet kan också vara en indikation på bristande konkurrens. Sedan 2001 har bostadsbyggandet och räntabiliteten hos de stora byggföretagen ökat kraftigt.

Diagram 3.6 Räntabilitet på eget kapital i byggsektorn 2002–2015

Källa: Boverket.

Energieffektivisering i bebyggelsen

Energiprestandan fortsätter att förbättras för bostäder

Energiprestandan för nybyggda bostäder fortsätter att förbättras varje år. Flerbostadshusen visar en stagning medan lokalbyggnader visar den största förbättringen. Sett till den totala energiprestandan står en- och tvåbostadshusen för den största förbättringen de senaste åren. Mellan 2010 och 2015 har den genomsnittliga energiprestandan för en- och tvåbostadshusen förbättrats med över 9 procent.

Tabell 3.9 Genomsnittlig energiprestanda per nybyggnadsår $kWh/m^2 A_{temp}$

Byggnadskategori	2010	2011	2012	2013	2014
En- och tvåbostadshus	71	66	64	57	55
Flerbostadshus	90	84	81	73	74
Lokalbyggnader	98	79	82	79	72

Källa: Boverket. På grund av eftersläpning av statistikuppgifter har tabellen uppdaterats jämfört med förra årets redovisning.

Tabell 3.10 Genomsnittlig energiprestanda ackumulerat $kWh/m^2 A_{temp}$

Byggnadskategori	2010	2011	2012	2013	2014	2015
En- och tvåbostadshus	119	116	115	113	111	110
Flerbostadshus	147	146	146	145	144	143
Lokalbyggnader	159	157	156	154	152	150

Källa: Boverket.

Antal en- och tvåbostadshus med mycket bra energiprestanda ökar

Antal en- och tvåbostadshus och lokaler med mycket bra energiprestanda, alltså energiklass A, ökar stadigt. Samma utveckling har dock inte

synts bland flerbostadshus, där har i stället antalet minskat något det senaste året. Även byggnader som uppnått en bra energiprestanda, alltså byggnader med energiklass B, ökar i nästan alla kategorier det senaste året. Då det finns en viss eftersläpning vid inlämningen av energideklarationerna är statistiken för 2014 inte jämförbar.

Tabell 3.11 Byggnader som energideklarerats med klass A och B

Antal

Byggnadskategori		2010	2011	2012	2013	2014
En- och tvåbostadshus	A	12	33	48	64	29
En- och tvåbostadshus	B	119	199	247	240	128
Flerbostadshus	A	2	6	3	1	1
Flerbostadshus	B	16	22	37	40	7
Lokalbyggnader	A	6	6	11	13	2
Lokalbyggnader	B	6	19	30	31	15

Källa: Boverket. På grund av eftersläpning av statistikuppgifter har tabellen uppdaterats jämfört med förra årets redovisning.

Byggnaders klimatpåverkan

Utsläppen av växthusgaser från uppvärmning av bostäder och lokaler fortsätter att minska

Utsläppen från uppvärmning av bostäder och lokaler fortsätter att minska. Jämfört med 1990 är utsläppen för uppvärmning av bostäder nästan 90 procent lägre och för uppvärmning av lokaler nästan 85 procent lägre. Att utsläppen fortsätter att minska trots att det blir fler byggnader och lokaler beror framför allt på övergången från uppvärmning med oljepannor till uppvärmning med biobränslen, fjärrvärme och el. När det gäller elanvändning för uppvärmning är det ökad användning av värmepumpar som bidrar. Även åtgärder för att öka energieffektiviteten har medfört minskade utsläpp. Totalt står i dag uppvärmning av bostäder och lokaler för cirka två procent av de totala utsläppen av växthusgaser.

Tabell 3.12 Utsläpp av växthusgaser från uppvärmning av bostäder och lokaler

Tusen ton koldioxidekvivalenter

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bostäder	1078	1010	814	771	742	670
Lokaler	568	715	653	522	420	398

Källa: Naturvårdsverket.

Ökat fokus på utsläpp under produktionsfasen

Traditionellt sett har det varit fokus på byggnadens driftsfas när sektorns utsläpp och energianvändning beräknas och på de regler som en byggherre måste beakta när en byggnad ska uppföras. I takt med att byggnaderna blir mer energieffektiva och tillförseln av energi för uppvärmning blir alltmer fossilfri har produktionsfasen fått ett ökat fokus. Boverket har haft regeringens uppdrag att följa upp byggnaders klimatpåverkan utifrån ett livscykelperspektiv. Av rapporten kan slutsatsen dras att även om livscykelperspektivet fått ett ökat fokus varierar kunskapsläget och det saknas tillförlitliga data. Regeringen har även gett bidrag till Sveriges Byggindustrier för två projekt där de analyserat energianvändning och klimatpåverkan av nyproducerade flerbostadshus innan driftsättning jämfört med driftfasen. Projekten visar att med dagens energieffektiva byggnader bidrar produktionsfasen ofta med minst 50 procent av klimatpåverkan. Samtidigt kan en betydande minskning av utsläppen under produktionsfasen ske, t.ex. via val av material. Boverket har också påbörjat en förstudie om miljö- och klimatanpassade byggregler.

Tillgänglighet i den bebyggda miljön*Genomförandet av funktionshinderspolitiken*

Boverket har sedan 2011 arbetat med att verka för ökad fysisk tillgänglighet i funktionshinderspolitiken. Boverket har summerat arbetet i en slutrapport (dnr N2016/02077/PUB). I rapporten redovisar Boverket hur de har arbetat för att öka den fysiska tillgängligheten i enlighet med regeringens inriktningsmål om att förbättra den fysiska tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Boverket konstaterar att fler kommuner än tidigare genomfört tillgänglighetsinventeringar av flerbostadshus, men i övrigt har det varit svårt att mäta effekterna av Boverkets arbete. Verket kommer att fortsätta arbetet kopplat till inriktningsmålen. Lagstiftningen om diskriminering har skärpts så att det tydliggjorts att bristande tillgänglighet kan räknas som en form av diskriminering, se utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering, avsnitt 4 Diskriminering. Det sektorsövergripande arbetet med funktionshinderspolitiken beskrivs under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Utredning om bättre konkurrens för ökat bostadsbyggande

Utredningen om bättre konkurrens för ökat bostadsbyggande har haft i uppdrag att se över förutsättningarna för att främja konkurrensen på byggmarknaden och vid behov komma med förslag som kan förbättra situationen (dir. 2014:75). Syftet var att förbättra förutsättningarna så att utbudet av nya bostäder långsiktigt kan anpassas till efterfrågan. I utredningens betänkande Plats för fler som bygger mer (SOU 2015:105) konstateras att byggkostnaderna under lång period ökat mer än andra producentpriser i ekonomin samtidigt som produktivitetens utvecklingen varit väsentligt sämre än i den övriga industrin. Detta kan tyda på en svag konkurrens och ett begränsat omvandlingstryck. Den låga produktivitetens utvecklingen kan enligt utredningen bl.a. bero på att byggmarknaden är fragmenterad vilket gör byggprocessen projektinriktad. Utredningen konstaterar också att det förekommer mycket få utländska anbud vid allmännyttans upphandlingar och att det därför är viktigt att minska de etableringshinder som finns i Sverige för att få in anbud från utländska företag.

Utredningen bedömer att ökad enhetlighet och transparens i planprocessen kan vara av stor betydelse för att uppnå skalfördelar och kostnadseffektivt byggande. Vidare föreslår utredningen att regeringen bör ta initiativ till en nationell strategi med syfte att möjliggöra att ”typgodkända” flerbostadshus kan byggas i hela landet. För att öka antalet anbudsgivare föreslås att en myndighet bör få till uppgift att samla in upphandlingsstatistik och att se över behovet av upphandlingsstöd för bostadsbyggande. Betänkandet har nyligen remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet.

3.5.5 Resultat – lantmäteriverksamhet

Delmål för lantmäteriverksamheten är:

- En effektiv, rättssäker förrättningsverksamhet och en ändamålsenlig fastighetsindelning.
- Informationsförsörjningen ska vara av god kvalitet, rikstäckande, långsiktig, stabil och säker. Användningen av den grundläggande informationen ska öka och komma till nytta hos fler användare och inom fler användningsområden.

- En effektiv och rättssäker inskrivningsverksamhet som bidrar till en väl fungerande fastighetsmarknad.

Resultatindikatorer:

- Kostnader och leveranstider för fastighetsbildningsärenden samt antalet överklaganden.
- Antal användare och omfattning av användningen av geodata.
- Handläggningstid för fastighetsinskrivningsärenden och antal ärenden med elektronisk ansökan.

Resultatredovisningen görs utifrån ovan nämnda mål.

Lantmäteri verksamheten är central för ett effektivt fungerande samhälle och viktig för samhällsutvecklingen. I samhällsplanering och byggande, i genomförandet av landsbygds- och skogspolitik, i miljöpolitik, i energipolitik, i transportpolitik och i försvarspolitik m.fl. områden behövs tillförlitliga uppgifter om t.ex. ägande av mark, planbestämmelser och rättigheter samt olika geografiska förhållanden (kommunikationsnät, bebyggelse, höjdförhållanden, vattendrag, m.m.).

Verksamhetens betydelse för utvecklingen inom offentlig och privat sektor ökar med den snabba tekniska utvecklingen. Tillgången till geografisk information och fastighetsinformation är grundläggande för digitaliseringen av processerna inom offentlig förvaltning och näringsliv, t.ex. samhällsbyggande, fastighets- och kreditmarknad.

Ett tryggt ägande säkerställs vilket är en förutsättning för en väl fungerande fastighetsmarknad. Fastighetsindelningen ligger till grund för allt ägande av fastigheter och för kreditmarknadssystemet i Sverige. Genom lantmäteri förrättningar försörjs samhället med fastigheter och rättigheter för bl.a. utbyggnad av infrastruktur, exploatering av mark för bebyggelse, rationalisering av jord- och skogsbruk och för utveckling av landsbygden.

Förrättningsverksamhet och fastighetsindelning

I Sverige bedrivs förrättningsverksamhet av Lantmäteriet och 39 kommunala lantmäteri-

myndigheter. Redovisningen avser den samlade verksamheten där inget annat anges.

Volym

Efterfrågan på lantmäteri förrättningar och inläggande ärendebalanser framgår av tabell 3.13.

Tabell 3.13 Inkomna och avslutade ärenden samt ärendebalanser vid årets slut

Antal ärenden					
Ärenden	2011	2012	2013	2014	2015
Inkomna	18 744	18 122	18 182	19 033	19 229
Avslutade	19 662	19 835	19 801	19 751	18 370
Ärendebalans	20 954	20 233	18 710	18 809	20 385

Källa: Lantmäteriet.

Ärendebalansen har ökat under 2015. Detta beror på att fokus har legat på att avsluta äldre ärenden samtidigt som det råder en stor brist på lantmätare.

Handläggningstider

Handläggningstider för två vanliga ärendetyper, enlotsavstyckning och fastighetsreglering mellan två fastigheter, fördelat på det statliga och det kommunala lantmäteriet framgår av tabell 3.14.

Tabell 3.14 Handläggningstider för enklare förrättningsåtgärder

Veckor, median					
Åtgärd	2011	2012	2013	2014	2015
LM avstyckning	18	18	20	22	26
KLM avstyckning	22	21	20	21	22
KM fastighetsreglering	22	23	23	23	31
KLM fastighetsreglering	26	25	23	25	26

Källa: Lantmäteriet.

Antalet sådana förrättningar har minskat kraftigt under de senaste åren, bl.a. beroende på ett lågt byggande. Minskningen har gjort att äldre förrättningar med lång leveranstid har fått stort genomslag på de genomsnittliga leveranstiderna. Även bristen på erfarna lantmätare har bidragit till de ökade leveranstiderna.

Kostnader

Lantmäteri förrättningar betalas av sakägarna. Ökade kostnader hos lantmäteri myndigheten resulterar därför i ökade kostnader för sakägarna. Sakägarnas och Lantmäteriets kostnader för vissa enklare förrättningar framgår av tabell 3.15.

Tabell 3.15 Kostnader för enklare förrättningsåtgärder

Kronor

	2011	2012	2013	2014	2015
Kostnad avstyckning					
LM	23 621	23 095	26 065	27 871	29 085
Sakägare	24 020	24 126	25 590	29 584	28 666
Kostnad fastighetsreglering					
LM	22 609	21 742	25 152	26 161	27 856
Sakägare	22 768	23 079	24 472	27 356	27 600

Källa: Lantmäteriet.

Full kostnadstäckning har inte uppnåtts. Detta beror bl.a. på en ökning av antalet äldre ärenden som avslutats där det inte är möjligt att fakturera för faktisk tid som är nedlagd. Anledningar kan bl.a. vara att förutsättningarna i ärendet har förändrats och att mindre erfarna lantmätare under upplärning har handlagt ärendet.

Överklaganden

Ett mått på kvaliteten i förrätningarna är andelen överklagade och återförvisade ärenden. Redovisningen av överklagade och återförvisade ärenden i tabell 3.16 ska relateras till att det årligen avslutas ca 20 000 ärenden (19 229 ärenden 2015). Den låga andelen överklagade respektive återförvisade ärenden visar på att rättssäkerheten är god. Antalet överklagade fakturor ligger även 2015 på en hög nivå. Den orsak som anges för överklaganden är att priset upplevs som högt.

Tabell 3.16 Överklagade och återförvisade ärenden

Antal ärenden

Ärende	2011	2012	2013	2014	2015
Överklagade	436	453	466	556	539
Återförvisade	63	86	65	60	64
Överklagade fakturor	137	243	238	429	562

Källa: Lantmäteriet.

Informationsförsörjning

Användningen av Lantmäteriets grundläggande information har ökat

Geodata är viktiga underlag för effektiv samhällsplanering, ett rättssäkert samhälle och en enklare vardag för medborgaren. Exempel på samhällsprocesser där geodata av hög kvalitet är en förutsättning är utveckling av transportnätet, stadsbyggnad och klimatanpassning. Grundlägg-

ande geografisk information- och fastighetsinformation används bl.a. när kartor tas fram som visar var gränser går, var hus står, var adressen ligger och hur vägen går. De flesta använder geodata dagligen, t.ex. för att försöka hitta rätt i en stad, på landsbygden och i naturen. Ibland behövs också geodata för andra ändamål, t.ex. för att köpa, bygga eller sälja hus, planera och bygga vägar eller annan infrastruktur, planera och bevara miljön, förebygga kriser och katastrofer eller rädda liv och egendom när olyckan redan varit framme.

Användningen av Lantmäteriets grundläggande information har ökat kraftigt både när det gäller visnings- och nedladdningstjänster. Vad gäller ökningen av visningstjänsterna står användningen av e-tjänsterna för kartor och bilder för en betydande del. Den grupp som Lantmäteriet levererar mest geodata till är till parterna i geodatasamverkan, vilka även är de största användarna av geodatatjänsterna. Antalet nedladdningar av data har ökat jämfört med föregående år. Detta beror främst på att Lantmäteriet från juli 2015 erbjuder Översiktskartan och en enkel höjdmodell som öppna data. Vid utgången av 2015 är totalt 246 samverkanspartner (länsstyrelserna räknat som en part), varav 209 kommuner, med i geodatasamverkan och får tillgång till det samlade utbudet av geodata. Antal kontrakterade användarorganisationer vid årets slut uppgick till 316 stycken, motsvarande siffra för 2014 var 271 stycken.

Öppna data

Lantmäteriet har beslutat att göra vissa av myndighetens småskaliga kartprodukter fritt tillgängliga. Det innebär att såväl allmänhet som privata och offentliga aktörer får fri tillgång till många av de kartor som används i samband med friluftsliv, transporter och översiktlig planering. I juli 2015 släpptes översiktskartan och en enklare höjdmodell och i januari 2016 öppnade Lantmäteriet upp kartdata ner till skala på 1:50 000 (väg-, terräng- och fjällkartan) och en Swepos (Lantmäteriets stödsystem för satellitpositionering i Sverige) positioneringstjänst med meternoggrannhet. Antalet nedladdningar av översiktskartan ökade drygt 60 gånger under andra halvåret 2015 jämfört med första halvåret. Höjddata laddades ner motsvarande 1 100 Sverigetäckningar under andra halvåret jämfört med 1,5 Sverigetäckning första halvåret.

Den geodetiska infrastrukturen vidareutvecklas

Lantmäteriet är ansvarigt för den nationella geodetiska infrastrukturen som består av de nationella och över tiden hållbara referenssystemen i plan, höjd och tyngdkraft samt det nationella nätet av permanenta referensstationer för positionering – GNSS (GPS/GLONASS) som kallas för Swepos. Övergången till de nationella referenssystemen Sweref 99 i plan och RH 2000 i höjd pågår, och Lantmäteriet har ett särskilt uppdrag att stödja myndigheter och kommuner vid övergången. Vid 2015 års utgång hade 277 kommuner gått över till Sweref 99 och 186 kommuner hade bytt till RH 2000. Samtidigt hade 85 procent av de statliga myndigheter och bolag som berörs gått över till Sweref 99 och RH 2000. Stationsnätet i Swepos har förtätats ytterligare och bestod i december 2015 av 368 stationer. Antalet kunder som abonnerar på positioneringstjänster ökar ständigt och uppgår i dag till drygt 2 800 stycken.

Arbetet med framtagandet av en nationell höjdmödel fortgår och arbetet med geografiska data i 3D har påbörjats

Under 2015 har uppbyggnaden av den nya nationella höjdmödeln fortsatt. Mödeln är framtagen som ett stöd för anpassningen till ett förändrat klimat t.ex. genom att samhällsplaneraren ser vilka vägar vattnet tar om det blir översvämning, men har också visat sig ha många andra användningsområden. Vid 2015 års utgång hade Lantmäteriet skannat 95 procent av Sveriges yta (460 000 km²). För kommande år återstår delar av fjällen och fjällnära områden i Norrlands inland att skanna.

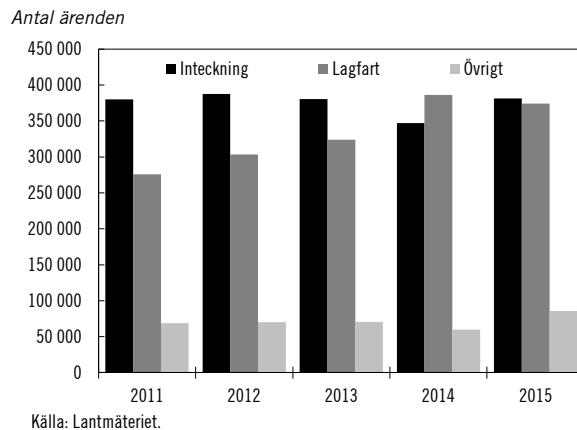
Lantmäteriet har tillsammans med berörda myndigheter och ett antal kommuner påbörjat arbetet med att ta fram gemensamma specifikationer och enhetliga utbytesmodeller för geografisk information i 3D.

Inskrivningsverksamhet

Volym

Lantmäteriets fastighetsinskrivning bedrivs på sju orter i landet. Antalet inskrivningsärenden ökade under 2015, bl.a. till följd av det låga ränteläget. Fördelningen av olika ärendetyper framgår av diagram 3.7.

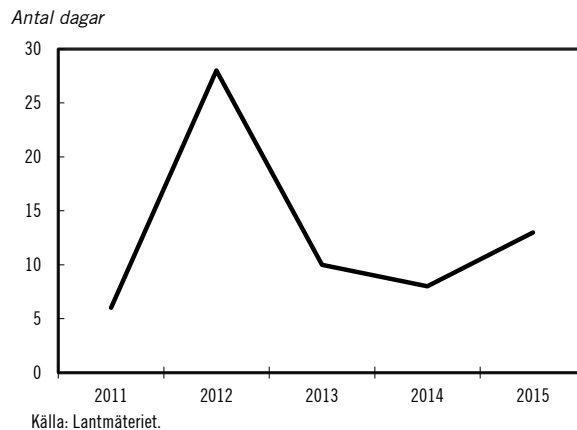
Diagram 3.7 Fördelning av ärendetyper i inskrivningsverksamheten

Kötiderna ligger på en rimlig nivå

Kötiderna har ökat under 2015 och den genomsnittliga kötiden för helåret uppgick till 13 dagar. Orsaken till den längre handläggningstiden är den kraftigt ökade ärendevolymen. De genomsnittliga kötiderna framgår av diagram 3.8.

Diagram 3.8 Genomsnittligt antal köddagar

Under året har arbetssättet med en gemensam nationell kö utvecklats för att undvika akut produktionsutjämning mellan kontoren.

Elektroniska ansökningar

Antalet ansökningar om inskrivning som ges in elektroniskt har ökat kraftigt och utnyttjas nu i 16 procent av alla inskrivningsärenden. Vid utgången av 2015 hade 64 kunder anslutit sig till tjänsten.

3.5.6 Forskningsfrågor

Forskning inom plan-, bygg- och bostadsområdet samt hållbar stadsutveckling

Uppdraget för Forskningsrådet för hållbar utveckling, Formas, är att främja och stödja grundforskning och behovsmotiverad forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggnad. Formas har också till uppgift att nyttiggöra forskningsresultat och främja en hållbar utveckling i samhället. Forskning inom planering, byggande, bostäder och hållbar stadsutveckling finansieras framför allt av Formas men även av Verket för innovationssystem (Vinnova).

På uppdrag av regeringen utvecklar Formas ett forskningsprogram för hållbart samhällsbyggande. Under 2015 gjorde Formas en utlysning av forskningsanslag om drygt 200 miljoner kronor för perioden 2016–2020. Utlysningen omfattar hela samhällsbyggnadsområdet och består av fem delutlysningar för forskningsprojekt, forskningsprojekt för framtidens forskningsledare, utvecklings- och demonstrationsprojekt, internationell samverkan samt forskarskolor.

3.5.7 Analys och slutsatser

Samhällsplanering

Effektivare plan-, bygg- och genomförandeprocess
Kommunernas möjligheter att skapa förutsättningar för fler bostäder behöver öka. Den omfattande bristen på bostäder medför att det finns ett stort behov av ny bebyggelse, liksom utveckling av det befintliga bostadsbeståndet, i stora delar av landet. Ofta krävs en detaljplan för att möjliggöra den nya bebyggelsen och många gånger kan det ta lång tid att upprätta en sådan, inte minst när det finns många motstridiga intressen. Samtidigt finns det många exempel på att planläggning kan gå relativt snabbt.

När det gäller tiden som planprocessen tar i anspråk beror skillnaderna ofta på komplexiteten i planeringsuppgiften och kommunens möjligheter att hantera förutsättningarna, utifrån behov av tillräckliga ekonomiska och personella resurser och handläggarens kompetens.

Långa ledtider för planläggning m.m. har betydelse för förutsättningarna för en effektiv

konkurrens inom byggsektorn då utdragna processer ofta medför stora kostnader för byggherrn. Många mindre aktörer i byggsektorn saknar de resurser som krävs för att kunna sätta igång ett byggprojekt vars genomförande förutsätter att en detaljplan tas fram.

Kortare ledtider i planprocessen ger möjlighet för fler mindre och medelstora byggherrar att ta initiativ till planläggning. Kortare ledtider kan därmed bidra till ökad konkurrens inom byggsektorn och därmed till ett ökat utbud av bostäder till lägre priser.

Mot denna bakgrund behöver kommunernas förutsättningar att upprätta detaljplaner för nya byggprojekt förbättras.

Inför den kraftiga utbyggnaden av bostadsbeståndet som Sverige står inför är det viktigt att samhällsplaneringen tas tillvara som ett viktigt verktyg för att nå de nationella miljömålen.

Staten behöver göra mer för att förbättra förutsättningarna för byggandet

Även om det är en kommunal uppgift att planlägga användningen av mark och vatten enligt plan- och bygglagen har staten ofta ett stort inflytande över frågor som har betydelse för möjligheterna att bygga på en viss plats. Det handlar bl.a. om det regelverk som anger ramarna för planeringen samt olika nationella mål, planer och program som inverkar på den kommunala planeringen.

Staten har flera möjligheter att påverka förutsättningarna för att göra det enklare att etablera ny bebyggelse och samtidigt säkerställa att det som byggs blir långsiktigt hållbart. Det kan bl.a. ske genom att staten utvecklar vägledningen när det gäller hur regelverket bör tillämpas och att staten tydligare prioriterar mellan olika statliga intressen, utifrån ett hållbarhetsperspektiv och en helhetssyn på markanvändningen. Ett exempel där det är viktigt att påverka förutsättningarna för byggandet är planeringens roll i anpassningen till ett förändrat klimat, bl.a. om var och hur bostäder byggs.

Behov av ytterligare regelförenklingar

Att regelverket är ändamålsenligt utformat är av stor betydelse för att plan-, bygg- och genomförandeprocessen ska kunna genomföras effektivt. Arbetet med att identifiera och åtgärda onödiga hinder i samhällsplaneringsprocessen behöver därför fortsätta. Samtidigt är det viktigt att grundläggande skydd för människors hälsa och miljö värnas vid planering och byggande.

Utvecklingen av den kommunala planeringen

Planeringsaktiviteten och planberedskapen behöver öka. En stor del av den bostadsproduktion som sker äger rum på mark som nyligen har planlagts, inte minst i landets tillväxtregioner där det finns ett stort behov av nya bostäder. En ökad planläggningsaktivitet och planberedskap är således en förutsättning för att bostadsbyggandet ska öka. Planeringsaktiviteten är viktig för att kunna tillgodose de omfattande behoven av nya bostäder.

Översiktsplaneinstrumentet behöver utvecklas

Antalet översiktsplaner som antas eller aktualitetsförklaras fortsätter att vara lågt, och det är många kommuner som inte uppfyller kravet på att översiktsplanen ska vara aktuell. Den förhållandevis låga planeringsaktiviteten inom översiktsplaneringen kan åtminstone delvis antas bero på att nyttan av en aktuell översiktsplan uppfattas som låg i förhållande till det arbete som det innebär för kommunen att hålla översiktsplanen aktuell. Erfarenheterna från tillämpningen pekar även på att översiktsplanen i många fall inte ger den vägledning för efterföljande beslut som lagstiftaren avsett att översiktsplanen ska ge. Det finns därmed behov av att se över hur översiktsplaneinstrumentet kan utvecklas för att säkerställa att plan- och bygglagen ger goda förutsättningar för en rationell planeringsprocess som ger en tydlig nytta för kommunerna.

Regelverket var inte rustat för flyktingsituationen under 2015

Under 2015 var det ovanligt många människor som sökte asyl i Sverige, vilket innebar att det på kort tid behövde inrättas flera nya boenden för asylsökande. Plan- och bygglagen har som huvudsyfte att skapa en bebyggd miljö som är hållbar för en lång tid framöver. Lagen är inte utformad för en situation där det uppstår en akut brist på boende och kommunerna snabbt ska ordna boendeplatser.

Regeringen införde den 1 januari 2016 vissa lättnader för de krav som ställs på s.k. tillfälliga anläggningsboenden. Boverket har framfört att nuvarande regler i plan- och bygglagen och tillhörande föreskrifter kan göra det svårt att vidta åtgärder i den omfattning och med den skyndsamt som situationen kräver. Regeringen delar bedömningen att nya och ändrade behov ska kunna tillgodoses bättre i samband med flyktingkriser. I en promemoria från Näringsdep-

artementet föreslås därför en ändring i plan- och bygglagen med innebörden att regeringen bör ha möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från kraven i lagen, för de fall då tillströmningen av asylsökande har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och det är nödvändigt för att boenden för asylsökande snabbt ska kunna anordnas under en begränsad tid (dnr N2016/04184/PUB). Promemorian har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Svårigheten att hitta kvalificerad arbetskraft begränsar byggandet

Bristen är stor på fysiska planerare med längre arbetslivserfarenhet och det är generellt sett svårt att få tag i ingenjörer inom bygg-, mark- och anläggningsområdet. Boverket uppger att det är svårt för mindre och mellanstora kommuner att behålla anställda med lång erfarenhet. Dessa kommuner blir steget där de anställda bygger upp sin erfarenhet för att bli attraktiva för konsultbolag och större kommuner. Även i storstäderna kan det vara svårt att behålla erfarna och kompetenta medarbetare eftersom rörligheten på arbetsmarknaden är stor. Bristen på kvalificerad arbetskraft kan antas bli en begränsande faktor för utvecklingen inom samhällsplaneringen framöver.

Hållbar stadsutveckling

Den snabba urbanisering som sker både i Sverige och i andra delar av världen leder till stora utmaningar såsom risk för social skiktning och ökade utsläpp av växthusgaser. I städerna finns dock möjligheter att möta dessa utmaningar och skapa lösningar, t.ex. genom digitalisering och ny teknik för att bygga smarta, resurseffektiva systemlösningar som kan leda till en positiv och hållbar utveckling såväl miljömässigt som socialt och ekonomiskt.

Att våra städer kan växa på ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart sätt är en förutsättning för att de ska kunna utgöra attraktiva livsmiljöer för lång tid framöver för alla kvinnor och män, oavsett bakgrund, ålder och funktionsförmåga. De globala mål för hållbar utveckling (Sustainable Development Goals) som lanserades 2015 utgör en viktig utgångspunkt för det arbetet.

Sverige har just nu en mycket stor tillströmning av nya invånare som behöver bostad och som behöver ta del av städernas service och infrastruktur, vilket späder på en redan allvarlig bostadsbrist. Kravet på snabba, billiga bostäder ska tillgodoses samtidigt som en god livsmiljö ska bevaras och utvecklas. Det finns höga ambitioner att planera hållbara stadsmiljöer med hållbara transportlösningar, hållbar avfallshantering, tillgång till service och tätortsnära natur. Det arbete som bedrivs av regeringen genom bl.a. stadsmiljöavtal och bidrag till utemiljöer och jämställda offentliga miljöer är viktigt för att utvecklingen i städerna ska bli mer hållbar utifrån flera olika perspektiv, inte minst för att bidra till ekonomisk jämställdhet och jämställda möjligheter att ta plats i offentliga rum. Det är också viktigt för att kunna uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Med dagens teknik finns stora möjligheter att effektivisera och utveckla innovativa lösningar som kan bidra till en utveckling i städerna som är både ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar. Alltmer fokus läggs därför i dag på hur digitaliseringen kan bidra till att utveckla effektiva och innovativa lösningar för t.ex. transporter, avfallshantering, energisystem och medborgardialog.

En utmaning med hållbar stadsutveckling är att många olika frågor och dimensioner behöver hanteras samtidigt. Till detta kan läggas att det är många aktörer på olika nivåer i samhället som är berörda. Det krävs alltså ett integrerat arbetssätt. Genom plattformen för hållbar stadsutveckling har regeringen gett ökade förutsättningar för koordinering och samverkan och gett möjligheter till mer dialog och fler möten samt till att sprida och utveckla relevant kunskap för berörda aktörer. Plattformen blir alltmer känd för fler och kan därmed göra större nytta.

Bostadsmarknad

Stort behov av bostäder i hela landet

Den fortsatta befolkningsökningen ställer stora krav på bostadsbyggandet för att klara bostadsbehoven. En väl fungerande bostadsmarknad i hela landet handlar också om att skapa förutsättningar för ökad rörlighet på den existerande bostadsmarknaden så att bostadsbeståndet nyttjas mer effektivt. Enligt regeringens långtidsutredning finns stora regionala skillnader i den för-

väntade framtida demografiska utvecklingen. Stockholm, Skåne och Västra Götaland väntas växa mest medan befolkningen i Norrbotten och Västernorrland förmodas minska. En konsekvens av detta är att efterfrågan på fler bostäder kan förväntas vara stor i de expanderande regionerna. Att befolkningen som är över 65 år förväntas växa i hela landet ställer därtill krav på tillgängliga bostäder.

Boverkets uppskattning av bostadsbehovet är att det behöver byggas fler än 710 000 bostäder till 2025. Regeringen har genom satsningar på fler nya bostäder tagit en mer aktiv statlig roll för att få till en väl fungerande bostadsmarknad. Det statliga stödet till kommuner som ger startbesked enligt plan- och bygglagen för nybyggnation syftar till att stimulera ett ökat bostadsbyggande. En förutsättning för att erhålla stöd för en kommun är att det finns antagna riktlinjer för bostadsförsörjningen och en nyligen antagen eller aktualitetsförklarad översiktsplan. Trots att regeringen genomfört den mest omfattande bostadspolitiska satsningen på över 20 år och att bostadsbyggandet nu ökar bedömer regeringen att det finns behov av att överväga ytterligare åtgärder för att bostadsbyggandet ska motsvara behovet av nya bostäder, som även personer med relativt låga inkomster kan bo i, i alla delar av landet de kommande åren.

Kreditgarantierna och hyresgarantierna används sparsamt

Efterfrågan på de befintliga statliga kreditgarantierna för bostadsbyggande är relativt låg. Samtidigt kan kreditgarantier fylla en viktig funktion för vissa grupper eller delmarknader, särskilt under perioder med finansiell instabilitet.

Få kommuner använder sig av möjligheten att ställa ut hyresgarantier som berättigar till statligt stöd. Boverket har gjort en översyn av hyresgarantierna och konstaterar samtidigt att många hushåll borde vara hjälpta av en hyresgaranti för att kunna teckna ett hyreskontrakt.

Allt fler får det svårare att komma in på bostadsmarknaden

Ett ökat antal kommuner uppger att de har underskott på bostäder och att det framför allt drabbar grupper som är nya på bostadsmarknaden. Fler kommuner än förra året uppger att det bl.a. är underskott på bostäder för ungdomar och nyanlända. Lägesbilden är inte ny men har intensifierats det senaste året. Med anledning av det stora antalet asylsökande som kom till

Sverige förra året kommer efterfrågan på bostäder för gruppen nyanlända vara fortsatt hög.

Kommunernas arbete med att ordna bosättning till nyanlända

Den 1 mars 2016 trädde lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning i kraft. Lagen ersätter tidigare överenskommelser om mottagande och innebär att alla kommuner blir skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning. Detta innebär givetvis en stor utmaning för många kommuner med tanke på det stora antalet nyanlända och rådande bostadsmarknadssituation där en majoritet av landets kommuner har brist på bostäder. Det pågår ett intensivt arbete hos många kommuner med att klara denna utmaning. Regeringen ser mot den bakgrunden ett behov av att stödja kommunerna i deras arbete med att ordna bosättning till nyanlända och har därför beslutat om en kommunbonus till kommuner som bygger nya bostäder och tar emot nyanlända. Regeringen har också avsatt medel i propositionen Vårändringsbudget för 2016 för att, inom ramen för de s.k. paragraf 37-medlen, stödja de kommuner som genom förmedling eller på andra sätt vill uppmuntra privatpersoner att hyra ut en del av, eller hela sin bostad till nyanlända.

Byggande

Funktionshinderspolitiken behöver ses över

Boverket bedömer att kommunernas arbete med tillgänglighetsinventering av flerbostadshus har bidragit till att öka den fysiska tillgängligheten, även om det har varit svårt att mäta i vilken omfattning. Regeringen anser att det är viktigt att öka den fysiska tillgängligheten och personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på lika villkor vad gäller delaktighet och tillgänglighet. Den nuvarande strategin för funktionshinderspolitiken avslutas 2016. Inom Regeringskansliet har därför ett arbete påbörjats för att ta fram förslag på ny funktionshinderspolitik för 2017. Det sektorsövergripande arbetet med funktionshinderspolitiken beskrivs under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Det befintliga byggnadsbeståndet behöver energieffektiviseras

Byggnadsbeståndet står för cirka en tredjedel av Sveriges totala energiförbrukning. Energianvänd-

ningen i både nya och befintliga byggnader minskar för varje år. För att underlätta en omställning till ett energisystem baserat på 100 procent förnybar energi är det viktigt att energianvändningen i byggnader även framöver fortsätter att minska. Det kan därför finnas skäl att ytterligare främja en energieffektivisering av den befintliga bebyggelsen. Om energieffektiviseringen av den befintliga bebyggelsen ska öka behöver fastighetsägare få tillgång till bättre underlag inför beslut om investeringar. Det behöver därför tas ett samlat grepp om insamling och spridning av utvecklingsfrämjande och kunskapshöjande underlag om hållbar, resurseffektiv och energieffektiv renovering.

Energieffektiviserande åtgärder i en befintlig byggnad tillkommer nästan alltid i samband med en renovering. Detta beror främst på att det är enklare att genomföra åtgärder och välja energieffektiva lösningar när man ändå gör ingrepp i fastigheten. På detta sätt kan även kostnaderna hållas nere och utrymme skapas för bättre lönsamhet för åtgärderna. En renovering innebär en investering som fastighetsägaren vill ska ge avkastning över tid. Detta innebär ibland hyreshöjningar vilket i sin tur kan få till följd att en del hushåll med lägre inkomster, ofta äldre kvinnor, inte kan bo kvar i sina lägenheter. Det behövs därför ekonomiska incitament för att dels öka renoveringstakten, dels motverka att befintliga hyresgäster måste flytta efter en renovering. Förordningen (2016:837) om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden träder i kraft den 1 oktober 2016.

Standarder behöver vara tillgängliga

Systemet med standarder har en särskilt viktig ställning inom byggsektorn. Förutom att det hänvisas till ett stort antal standarder från byggregelverket så är harmoniserade standarder inom ramen för byggproduktförordningen inte frivilliga utan bindande. Boverkets konstruktionsregler är sedan ett antal år tillbaka ersatta med de s.k. eurokoderna. Detta har inneburit att kostnaderna ökat för många företag då standarder kostar pengar till skillnad från myndigheters föreskrifter som är fritt tillgängliga. Vissa initiativ har tagits vilket bl.a. medfört att eurokoderna numera finns tillgängliga för kostnadsfri nedladdning på Swedish Standards Institute (SIS) hemsida för dem som är bosatta eller verksamma i Sverige. På grund av den ställning standarder har inom byggsektorn har Boverket fått i upp-

drag att dels ta fram en strategi för hänvisning till standarder, dels ta fram förslag till utvecklade krav på standardiseringen inom byggområdet. Arbetet med att hitta vägar för att standarder inom byggsektorn ska bli mer lättillgängliga behöver fortsätta.

Större hänsyn till hela byggprocessens klimatpåverkan behövs

Stora insatser har de senaste åren gjorts för att undersöka och minska byggnaders klimatpåverkan under driftfasen. I takt med att byggnader blir mer energieffektiva och den energi som tillförs byggnaderna blir mer förnybar så ökar – relativt sett och ur ett livscykelperspektiv – klimatpåverkan från byggnadens produktionsfas. Fokus på byggnaders klimatpåverkan under produktionsfasen har ökat, men mer behöver göras. Det är därför viktigt att hela byggprocessens klimatpåverkan belyses och att arbetet med att se över hur produktionsfasens klimatpåverkan ska tas om hand fortsätter.

Brist på arbetskraft riskerar hämma bostadsbyggandet

Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer visar att andelen byggföretag som anger arbetskraft som främsta hinder för ökat byggande har ökat snabbt under 2015. I konjunkturbarometern från april 2016 rapporterar byggsektorn att antalet anställda fortsätter att öka men trots sysselsättningsökningen anger byggföretagen att bristen på arbetskraft fortsatt är det största hindret för ett ökat bostadsbyggande.

Med tanke på det stora bostadsbyggnadsbehov som finns och som väntas finnas under ett antal år framöver kan bristen på arbetskraft antas bli en begränsande faktor för bostadsbyggandet framöver.

Lantmäteriverksamhet

Förrättningsverksamhet och fastighetsindelning

Förrättningsverksamheten står inför stora utmaningar beroende på den stora brist på och konkurrens som råder om erfarna förrättningslantmätare. Bristen på lantmätare är påtaglig även hos andra statliga, kommunala och privata aktörer inom samhällsbyggnadsområdet.

Tillgången till kompetent förrättningspersonal påverkar resultatet i stor utsträckning och kompetensförsörjningen är central. En åtgärd för att klara kompetensförsörjningen är den produk-

tionsutjämning som införts. Ärenden kan fördelas över hela landet för att överbrygga den brist som kan uppstå när en förrättningslantmätare slutar. Vidare har teamarbete införts där olika kompetenser utför särskilda delar i en förrättning så att förrättningslantmätarnas tid kan utnyttjas på bästa sätt. För att få en enhetlig hantering av inkomna ärenden startades under 2015 ett projekt i region Norr där alla inkommande ärendet tas emot på en ort och registreras i handläggningssystemet. Projektet är avslutat med ett positivt resultat och arbetssättet kommer att börja tillämpas i övriga delar av landet.

Informationsförsörjning

Hela geodatamarknaden växer. Efterfrågan på Lantmäteriets produkter ökar och allt fler kommersiella aktörer agerar på marknaden. En viktig faktor för tillväxten har varit den tekniska utvecklingen vad gäller bl.a. mobiltelefoner och surfplattor, där positionering och därmed geodata är en nyckelkomponent, men även genom utvecklingen av insamlingstekniker av olika slag.

Den ökade användningen i samhället ställer allt större krav på harmonisering av gemensamma geodata och utvecklingen av standarder. Det ska vara lätt att utbyta information mellan olika användare och informationen ska kunna återanvändas inom olika organisationer och inom hela kedjan av t.ex. ett ärende. Som ett led i detta arbete har Lantmäteriet fått regeringens uppdrag att vara utvecklingsmyndighet för den digitala samhällsbyggnadsprocessen. Fokus i uppdraget ligger i informationsflödet mellan de olika aktörerna; oavsett om det gäller geodata och 3D-kartor, planhandlingar, resultat från fastighetsbildningen eller andra beslut. Uppdraget pågår t.o.m. 2018.

Ett annat viktigt steg för att öka användningen av offentlig information i samhället är att denna information, exempelvis geodata, blir öppna, dvs. avgiftsfria och utan begränsande användningsvillkor. Ett första steg har tagits av Lantmäteriet genom att bl.a. vissa småskaliga kartor tillhandahålls som öppna data.

Inskrivningsverksamhet

Verksamheten påverkas av aktiviteterna på finans- och fastighetsmarkanden. Det rekordlåga ränteläget, som innebär flera fastighetsaffärer, har bidragit till ett ökat ärendeflöde vad gäller lagfarter, inteckningar och andra inskrivningar. En ökad tillväxttakt för hushållens lån, speciellt för bostadsändamål, innebär normalt sett högre

volymer av in-teckningsärenden. Under året har genomsnittsvärdet för en nyin-teckning ökat med 32 procent, från 502 000 kronor till 660 000 kronor medan volymen av in-teckningsärenden har minskat. Även förslagen om amorteringskrav på bostadslån och förändrade villkor för ROT-avdraget har sannolikt påverkat ärendeströ-mingen.

Kötiderna har ökat under 2015 beroende på den kraftigt ökade ärendevolymen. Under året genomfördes resursförstärkningar i verksamheten för att kunna möta den ökade ärendevolymen, vilket fick till följd att kötiderna sjönk och sammantaget ligger på en acceptabel nivå.

Forskningsfrågor

Forskning inom plan- och byggfrågor, hållbar stadsutveckling, bostäder och markfrågor är av stor vikt för att bidra till regeringens prioriteringar och de långsiktiga behoven i samhället. Det finns stora samhällsbehov av forskning rörande den snabba stadsutvecklingen och de demografiska utmaningarna som följer av såväl in-hemsk migration som av de senaste årens ökning av antalet nyanlända.

Forskning och innovation bidrar till att lösa viktiga samhällsutmaningar inte minst kopplat till de nationella miljö-kvalitetsmålen, Generationsmålet och byggandet av det hållbara samhället. Väl planerade och uppförda bostäder och byggnader med livscykelanalyser i fokus är en förutsättning för en hållbar utveckling och en god livsmiljö som sätter människan i fokus. De stora utmaningar samhället står inför gör att behovet av samverkan ökar.

Forskningsfrågor inom området hållbar stadsutveckling handlar om ett holistiskt synsätt där en integrerad fysisk planering av bostäder, bostadsområden, arbetsplatser, kommunikationer, infrastruktur och smartare användning av olika tjänster och applikationer leder till mer hållbara städer och en mer hållbar samhälls-utveckling. Detta gäller såväl vid nyproduktion av bostäder, planering av nya bostadsområden och områden för arbetsplatser som vid ombyggnad och förändring av befintliga områden och miljöer.

Det finns ett långsiktigt behov av forskning inom området plan- och byggfrågor, hållbar stadsutveckling, bostäder och landfrågor.

3.6 Politikens inriktning

Sverige behöver en långsiktig och hållbar bostadspolitik för alla. En fungerande bostadsmarknad i hela landet är av väsentlig betydelse för att alla människor ska få tillgång till en bostad. En fungerande bostadsmarknad är nödvändig för att nå regeringens mål om EU:s lägsta arbetslöshet 2020.

Bostadsbristen gör det svårt för människor att hitta en lämplig bostad och försvårar etableringen på bostadsmarknaden framför allt för unga, nyanlända och hushåll med låga inkomster. Den minskar också rörligheten på bostadsmarknaden, försvårar matchningen på arbetsmarknaden och leder ytterst till lägre sysselsättning och tillväxt. Omkring 240 av landets kommuner bedömer att de har ett underskott på bostäder. Den akuta bostadsbristen drabbar framför allt större städer och högskoleorter. Regeringens inriktning är att mer aktivt stötta kommunerna för att de ska kunna ta ansvaret för bostadsförsörjningen och samtidigt verka för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar stads-utveckling.

Bostadsbristen ska mötas med ett ökat bostadsbyggande. Sedan 2012 har antalet påbörjade bostäder fördubblats i landet och det senaste året har antalet påbörjade bostäder ökat från 38 700 till 49 000. Prognoserna för kommande år är att bostadsbyggandet kommer att öka ytterligare (se vidare avsnitt 3.5.3 Resultat – bostadsmarknad). Staten har en viktig uppgift att se till att den positiva utvecklingen håller i sig och att bostadsbyggandet ökar ännu mer. Trots det höga bostadsbyggandet indikerar befolkningsökningen att bostadsbyggnadsbehovet ökat ytterligare. Boverkets uppskattning av bostadsbehovet är att det behöver byggas fler än 710 000 bostäder till 2025.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2016 ett bostadspolitiskt paket innehållande investeringsstöd med inriktning på hyresrätter, studentbostäder och bostäder för äldre, stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande, stöd till fastighetsägare för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer samt stöd till kommuner för sanering av mark för bostadsbyggande. Detta paket fullföljs nu och får effekt de kommande åren. I budgeten för 2016 avsattes 300 miljoner kronor som en särskild stimulans till snabbt uppförda studentbostäder. Då arbetet med förordningen avseende

det aviserade investeringsstödet alltså pågår kommer dessa medel att kunna sökas under 2017.

Den snabba befolkningsökningen gör att regeringen nu aviserar ytterligare insatser för att stimulera ett ökat bostadsbyggande under lång tid. Regeringen avser även att vidta åtgärder som syftar till att förbättra utnyttjandet av bostadsbeståndet. Fokus ska ligga på hållbara bostäder i boendemiljöer av god kvalitet och som kan efterfrågas av människor med normala inkomster. Bostadsmarknaden ska vara öppen för alla. Det är viktigt att det inte förekommer diskriminering på bostadsmarknaden.

De bostäder som byggs i dag ska stå i många år. Ur ett klimat- och miljöperspektiv är det därför viktigt att de möjligheter som finns för att bygga rätt från början används. Inom bostads- och stadsutvecklingspolitiken finns flera viktiga verktyg för att hantera klimatutmaningen, klara miljömålen och ställa om samhället i en hållbar riktning. För att bygga ett klimatsäkert och hållbart samhälle anser regeringen att det är viktigt att minskad klimatpåverkan eftersträvas och att klimatförändringarna beaktas i den fysiska planeringen, både vad gäller nyexploatering och i befintlig bebyggelse.

Åtgärder för fler bostäder

Tydligare ansvar för kommunerna för ökat bostadsbyggande

Sverige har ett decentraliserat ansvar för planering och tillståndsgivning för byggande. Därför faller ett stort ansvar på kommunerna att ge de företag som önskar bygga bostäder tillgång till planlagd mark och att säkerställa förutsägbar och snabb handläggning. Många kommuner tar ett stort ansvar och arbetar aktivt för att öka bostadsbyggandet. Samtidigt vittnar kommuner om att de uppfattar det som besvärande att staten har många olika roller i processen. Samtidigt ger dagens regelverk möjlighet för en kommun att inte bidra till ökat bostadsbyggande. Båda dessa förhållanden bör förändras.

Regeringen aviserar i denna budgetproposition flera förändringar i relationen mellan stat och kommun. Översiktsplanen har i dag karaktären av ett inriktningsdokument. Regeringen avser att ta fram förslag som innebär att dialogen mellan staten och kommunen om fysisk plane-

ring i större omfattning ska klaras av inom ramen för översiktsplaneringen.

I enlighet med vad som framhålls i regeringens 22-punktsprogram kommer regeringen att föreslå riksdagen att kommunerna ska få utökade möjligheter att själva bedöma om en detaljplan behöver upprättas eller om bygglov kan lämnas med översiktsplanen som grund, liksom om beslutet att anta en detaljplan ska kunna delegeras från kommunfullmäktige.

Förutsättningarna för att genom temporära lagändringar underlätta för bostadsbyggandet under tre till fem år ska undersökas.

Regeringen avser att presentera förslag om krav på kommunal planering för bostadsbyggande.

För att öka byggandet av fler hyresrätter kommer möjligheterna för kommunerna att reglera upplåtelseformer för bostäder i detaljplaner att ses över.

Beslutade detaljplaner behöver genomföras på ett effektivt sätt, bl.a. för att behovet av bostäder ska kunna tillgodoses. Regeringen avser därför kartlägga och vid behov lägga fram förslag om kommunernas möjligheter att säkerställa att befintliga byggrätter bebyggs på det sätt som har bestämts i detaljplanen.

Hållbara regelförenklingar

Regeringen anser att svenskt bostadsbyggande är och ska vara omgärdat av regler som främjar högt bostadsbyggande med god konkurrens, säkerställer att byggandet sker inom de ramar som ges av de nationella miljömålen och inte försvårar framväxten av hållbara samhällen. När bostadsbyggandet ökar gäller det att regelverket anpassas så att onödigt krångel och tidsspillan kan undvikas. Den begränsade resurs som handläggare på kommuner och länsstyrelser utgör får inte bli en flaskhals.

I enlighet med vad som framhålls i regeringens 22-punktsprogram behöver det säkerställas att byggreglerna är utformade för att skydda miljö, hälsa och säkerhet samt säkerställa långsiktig hållbarhet. En fullständig genomlysning och konsekvensbedömning av Boverkets byggregler kommer därför att göras, i syfte att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat byggande. Kontrollen av att serieproducerade bostadsbyggnaders utformning och tekniska och miljömässiga egenskaper uppfyller kraven kommer att förenklas och

bygglovsplikten för vissa åtgärder kommer att tas bort för att frigöra resurser i kommunerna.

I enlighet med vad som framhålls i regeringens 22-punktsprogram har regeringen för avsikt att se över förfarandet för överprövning av kommunala bygglovsbeslut i syfte att förkorta ledtiden för slutligt avgörande av bygglovsfrågor. En möjlighet som bör utredas är införande av begränsningar i fråga om möjligheterna att överklaga beslut till länsstyrelsen. Regeringen kommer att föreslå att det för länsstyrelsens handläggning införs en tidsgräns i de ärenden där myndigheten själv tar initiativ till att överpröva en detaljplan. Regeringen kommer att se över resultatet av reformen Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) och LIS-regelverket. Syftet är att ytterligare främja landsbygdsutvecklingen i områden med god tillgång till stränder.

Staten tar ökat ansvar

Även staten måste bidra aktivt till att bostadsbyggandet ökar. Sedan tidigare finns investeringsstöd med inriktning på hyresrätter, studentbostäder och bostäder för äldre, stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande, stöd till fastighetsägare för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer samt stöd till kommuner för sanering av mark för bostadsbyggande.

Länsstyrelsen är statens företrädare i samband med planering och beslut om bostadsbyggande. Regeringen avser att tillföra länsstyrelserna resurser för att kunna upprätthålla standarden vad gäller handläggningstider och rådgivning rörande plan- och bygglovsärenden i en situation med starkt ökat bostadsbyggande. Vidare avser regeringen att tydliggöra länsstyrelsernas uppdrag när det gäller bostadsbyggandet. Regeringen avser också att gå vidare med och bereda förslaget i betänkandet Bättre samarbete mellan stat och kommun vid planering av byggande (SOU 2015:109), när det gäller kommunens möjlighet att begära att länsstyrelsen lämnar förhandsbesked vid detaljpaneläggning.

Staten är markägare i många kommuner där det finns intresse av att bygga bostäder. Regeringen kommer att uppdraga åt en samordnare att se till att kommunen får frågan om statens mark kan upplåtas för bostäder prövad i sak, och att underlätta att förhandlingar om villkoren kommer till stånd. Lantmäteriet ska i vissa fall kunna lämna ett värdeutlåtande som stöd för förhandlingar om priset vid överlåtelse av statlig

mark till kommunen. Förutsättningarna att ge Akademiska hus i uppdrag att bygga, förvalta och utveckla bostadsfastigheter i samarbete med andra statliga bolag som kan bidra kommer att ses över. Staten kommer att söka samarbeten för att möjliggöra nyproduktion i stor skala i form av nya samhällen. Formerna för statens medverkan kan variera beroende på det aktuella projektet.

Hyressättningen blir mer förutsägbar

I enlighet med regeringens 22-punktsprogram så bör hyressättningen bli mer förutsägbar. Mot bakgrund av de förslag som lämnats av en särskild förhandlingsledare efter samråd med företrädare för parter på hyresbostadsmarknaden kommer regeringen att låta analysera problemen med presumtionshyresreglerna med inriktningen att ta fram förslag till hur modellen kan utvecklas och bli mer ändamålsenlig. Inriktningen är att hyran efter utgången av den 15-åriga presumtionstiden inte ska behöva sänkas, och att möjliggöra en ändring av hyran under presumtionstiden om hyresvärden vidtar standardhöjande åtgärder eller principerna för hyressättning ändras.

Statliga samordnare ser över arbetskraftskapaciteten

För att bostadsbyggandet ska kunna öka ytterligare är det av avgörande betydelse att det finns tillgänglig arbetskraft inom byggbranschen. Det råder för närvarande brist på ett flertal yrkeskategorier och Arbetsförmedlingen bedömer att rekryteringsproblemen inom branschen kommer att öka de kommande åren. Regeringen har därför gett två samordnare i uppdrag att se över behovet av åtgärder för att säkerställa att utbudet av arbetskraft inom byggbranschen motsvarar den förväntade efterfrågan på kort och lång sikt. Uppdraget ska utföras efter samråd med berörda myndigheter och byggbranschens parter och ska redovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 20 december 2016.

Översyn av systemet med kreditgarantier

Kreditgarantier för bostadsbyggande kan fylla en viktig funktion för vissa grupper eller delmarknader särskilt under perioder med finansiell instabilitet. Eftersom efterfrågan på befintliga statliga kreditgarantier är låg kommer regeringen att göra en översyn av systemet med kreditgarantier för bostadsbyggande för att se om de behöver anpassas eller om andra garantiprodukter bör övervägas. Även behovet av och möjligheten att

införa ett system för statliga topplån i nyproduktion av hyresrätter och studentlägenheter kommer att ses över. Syftet med översynen är att förbättra de långsiktiga finansieringsförutsättningarna för ny- och ombyggnad av bostäder.

Åtgärder för effektivare nyttjande av befintliga bostäder

För att fler ska få tillgång till den bostad som passar deras behov måste rörligheten på bostadsmarknaden öka så att det befintliga bostadsbeståndet nyttjas mer effektivt. För försäljningar av privatbostäder som sker under perioden 21 juni 2016–30 juni 2020 bör taket för uppskov med beskattningen av kapitalvinster vid försäljning av privatbostäder slopas. Det gör det möjligt för den som ägt sin bostad att ta med sig en större del av försäljningsintäkten som en del av finansieringen av köpet av en ny bostad än vad som är möjligt i dag. Detta kan bidra till att rörligheten på bostadsmarknaden ökar och att bostadsbeståndet kommer att utnyttjas effektivare. För att ytterligare öka incitament till flytt för personer som skulle kunna tänka sig att flytta till mindre, och därmed också många gånger billigare, boende bör även metoden för beräkning av uppskovsbeloppet vid flytt till en billigare bostad ändras. En återgång till den tidigare kvoteringsregeln bedöms kunna frigöra större bostäder och därigenom bidra till ett effektivare utnyttjande av bostadsbeståndet. Ett förslag med denna innebörd har remissbehandlats. Regeringen avser att senare under hösten 2016 återkomma till riksdagen med ett förslag (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.8).

Privatpersoners upplåtelse av den egna bostaden är ett viktigt komplement till den ordinarie bostadsmarknaden. Genom ett tryggare och mer rättssäkert system såväl för den som önskar hyra ut som för den som önskar hyra kan utbudet av boendetillfällen inom det befintliga beståndet öka. Den pågående utredningen om stärkt ställning för hyresgäster behandlar dessa frågor och lämnar sitt betänkande i början av 2017.

Hållbara och attraktiva bostäder, städer och samhällen

Hållbart byggande

Den byggda miljön står för en stor del av miljöpåverkan och energianvändningen i samhället. För att underlätta omställningen till ett energisystem baserat på förnybara råvaror där miljömålen kan nås verkar regeringen för att den byggda miljöns andel av energianvändningen minskar.

Många flerbostadshus behöver moderniseras på ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart sätt och utan att hyran blir orimligt hög efter renoveringen. Regeringen har därför beslutat att införa ett stöd till upprustning av hyresbostäder i områden med socioekonomiska utmaningar. Totalt 1 miljard kronor avsätts årligen och går till renovering och upprustning av hyresbostäder samt upprustning av utemiljöerna runt dem. Stödet införs för att skynda på renoveringen av bostadsområden som är slitna, uppmuntra till energieffektivisering och skydda hyresgästerna mot orimliga hyreshöjningar.

Dagens nyproducerade bostäder håller oftast hög kvalitet när det gäller energieffektivitet. Regeringen lägger därför huvudsakligen fokus på att minimera klimat- och miljöpåverkan från byggmaterialen och själva byggprocessen, samt på att energieffektivisera det äldre bostadsbeståndet. En metod att studera byggnaders miljöpåverkan är att göra det genom livscykelanalyser. Regeringen anser att det är angeläget att förbättra kunskapsläget vad gäller byggnaders klimatpåverkan i ett livscykelperspektiv, i syfte att i framtiden kunna minska byggsektorns klimatpåverkan.

Regeringen avser också att ta initiativ till ett informationscentrum för hållbart byggande med fokus på energieffektiviserande renovering med användning av hållbara materialval. Centret kommer att bidra till en ökad energieffektivisering och uppfyllandet av direktivet om byggnaders energiprestanda och energieffektiviseringsdirektivet.

Hållbar stadsutveckling

Politikens inriktning länkar också till regeringens genomförande av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. I synnerhet mål 11 om hållbara städer och samhällen. Arbetet med hållbar stadsutveckling syftar till att ta ett helhetsgrepp om hur staden kan och bör utvecklas och

bli socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar. Det handlar om att åstadkomma väl fungerande och attraktiva stadsmiljöer med en hög livskvalitet utifrån en mängd perspektiv och med minimerad miljö- och klimatpåverkan, se vidare under rubriken ”Forskning om hållbart samhällsbyggande och för en social bostadspolitik”. Regeringen lägger särskild vikt vid att skapa goda uppväxt- och utemiljöer för barn.

Miljöer som utformas med omsorg om såväl materiella och sociala kvaliteter som estetisk kvalitet har större förutsättningar att brukas med varsamhet, med förlängd livslängd för den byggda miljön och ökad social sammanhållning och livskvalitet för de boende som följd.

I regeringens arbete är plattformen för hållbar stadsutveckling och den strategi för God byggd miljö som Boverket tagit fram viktiga utgångspunkter.

Stadsmiljöavtalen som lanserades 2015 är fortsatt viktiga för att skapa bra stadsmiljöer som också bidrar till att nå miljömålen. Även stöden för utemiljöer och energieffektivisering av byggnader i områden med socioekonomiska utmaningar är viktiga verktyg för att åstadkomma en önskvärd stadsutveckling med förbättrad livskvalitet för alla människor. Vidare kan regeringens särskilda stöd inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård till lokala klimatinvesteringar 2015–2018 också bidra positivt till en hållbar stadsutveckling.

Regeringen vill i högre grad utveckla och använda innovationer, digitalisering och miljöteknik för att hitta smarta och effektiva lösningar på de sociala och miljömässiga utmaningar städerna och stadsbyggandet står inför. Det uppdrag som regeringen gett till Naturvårdsverket att i samverkan med Boverket och Statens energimyndighet genomföra utlysningar om stöd för spetstekniker och avancerade systemlösningar för hållbar stadsutveckling är ett viktigt steg i den riktningen, liksom regeringens samverkansprogram för smarta städer och nästa generations resor och transporter. Samverkansprogrammen är också ett viktigt steg för att bygga broar mellan offentlig sektor, näringsliv och forskning – en samverkan som är central för att de insatser som görs ska få verklig effekt.

Det finns vidare ett fortsatt stort behov av arbete med digitalisering och fungerande samverkansformer. Regeringen kommer därför under 2017 att fortsätta prioritera arbetet med utpekade utvecklingsmyndigheter för att nå de

mål som satts upp inom uppdragen att verka för Digitalt först.

Forskning om hållbart samhällsbyggande och för en social bostadspolitik

Ett hållbart samhällsbyggande och en hållbar stadsutveckling utgår från en helhetssyn på hur den byggda miljön bör utvecklas. Det handlar om att åstadkomma väl fungerande, transportsnåla och attraktiva bostads- och bebyggelsemiljöer med hög livskvalitet. I det omfattas bl.a. jämställdhet, jämlikhet och deltagande, social sammanhållning, trygg och säker boendemiljö, kultur, god tillgång till natur- och kulturmiljö samt möjligheter till hållbar ekonomisk tillväxt genom sysselsättning och jobbskapande. Förutsättningar för att åstadkomma detta är en hållbar fysisk planering, ett robust byggande och i vissa fall förbättring av den redan byggda miljön. Vidare behövs hållbara och innovativa transportlösningar inklusive cykel och kollektivtrafikfrågor. Miljö- och klimatpåverkan behöver minimeras och möjligheten till medborgardeltagande öka.

En satsning på en långsiktigt social bostadspolitik är nära kopplad till hållbar stadsbyggnad och smarta städer. Sociala förhållanden påverkas av hur våra byggnader, områden och städer utformas och förnyas i takt med samhällsförändringarna, men även av fungerande processer för medskapande, delaktighet och inflytande i dessa förändringar. Väl planerade, projekterade och uppförda byggnader och anläggningar, med livscykelekonomin i fokus, är en förutsättning för såväl social som ekonomisk hållbarhet och en god livsmiljö.

En hållbar planering och byggande av våra samhällen är avgörande för möjligheten att åstadkomma den samhällsomställning som regeringen eftersträvar och som bl.a. förtydligas i de av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Hållbar samhällsbyggnad och urbanisering/stadsutveckling förutsätter ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet vilket i sin tur ställer särskilda krav på livscykelanalyser när bostäder och tätortsmiljöer byggs och utvecklas. Byggnation med trä och gröna miljöer innebär fördelar både för klimatanpassning och sociala aspekter som t.ex. urban livsmedelsproduktion.

En nationell satsning på forskning om hållbart samhällsbyggande och en social bostadspolitik behöver utgå ifrån samhällsutmaningarna, från

Agenda 2030 liksom miljö kvalitetsmål och regeringens mål för bostäder, byggande, planering, arkitektur, kulturmiljö och samhällssäkerhet. För satsningen på forskning om hållbart samhällsbyggande föreslår regeringen att anslag 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård ökas med 50 miljoner kronor 2018 och 75 miljoner kronor per år fr.o.m. 2019. För satsningen på forskning för en social bostadspolitik föreslår regeringen att anslag 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård ökas med 20 miljoner kronor 2018 och 30 miljoner kronor per år fr.o.m. 2019.

Ökad kunskap för fler bostäder

Fortsatt kompetenssatsning för en enhetlig tillämpning av plan- och bygglagstiftningen

Kompetensbrist i kommuner och länsstyrelser leder till att tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen inte är enhetlig och effektiv i hela landet. Detta är ett hinder för bostadsbyggande och bostadsförsörjning. Regeringen avser att förlänga den kompetenssatsning rörande plan- och bygglagstiftningen som Boverket har genomfört 2014–2016 i ytterligare fyra år.

Lantmäteriverksamhet

Lantmäteriet förvaltar och utvecklar centrala delar av samhällets infrastruktur i form av riktäckande geografisk information av hög kvalitet och aktuella uppgifter om landets alla fastigheter. Denna infrastruktur ska vara tillgänglig för alla att använda. Utvecklingen mot att tillhandahålla informationen på ett sätt som gör det möjligt både för enskilda medborgare och för företag som vill utveckla tjänster prioriteras. Lantmäteriet arbetar aktivt för att förbättra samhälls-servicen och skapa nya utvecklingsmöjligheter, bl.a. genom att fastighetsregistret flyttas till en stabil datormiljö, att den digitala fastighets-informationen görs tillgänglig i tre dimensioner och att ansökningar kan lämnas elektroniskt.

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tusental kronor				
2015	Utfall	10 086	Anslags-sparande	6 914
2016	Anslag	24 000 ¹	Utgifts-prognos	23 655
2017	Förslag	24 000		
2018	Beräknat	20 000		
2019	Beräknat	20 000		
2020	Beräknat	20 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser inom det bostadspolitiska området.

Regeringens överväganden

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tusental kronor				
	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	24 000	24 000	24 000	24 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut		-4 000	-4 000	-4 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	24 000	20 000	20 000	20 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen har inlett ett arbete som syftar till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt. För att kunna fortsätta detta arbete på ett effektivt sätt är det viktigt att regeringen snabbt kan inhämta beslutsunderlag och vid behov vidta åtgärder.

För att finansiera länsstyrelsernas uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete med inträde och etablering på bostadsmarknaden ökades anslaget med 4 000 000 kronor 2016. För det fortsatta arbetet tillförs anslaget 4 000 000 kronor 2017.

Regeringen föreslår att 24 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 20 000 000 kronor, 20 000 000 kronor respektive 20 000 000 kronor.

3.7.2 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2015	Utfall	6 037		93 463
2016	Anslag	99 500 ¹	Utgifts-prognos	14 785
2017	Förslag	99 500		
2018	Beräknat	99 500		
2019	Beräknat	99 500		
2020	Beräknat	99 500		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till omstrukturering av kommunala bostadsföretag.

Kompletterande information

Stödet för omstrukturering av kommunala bostadsföretag regleras i förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 43 000 000 kronor 2018–2025.

Skälen för regeringens förslag: Det är viktigt att Boverket kan bedriva sitt arbete långsiktigt och med möjlighet att ingå avtal som sträcker sig längre än innevarande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 43 000 000 kronor 2018–2025.

Tabell 3.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor

	Utfall 2015	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020–2025
Ingående åtaganden	16 820	10 783	31 520			
Nya åtaganden	0	25 000	25 000			
Infriade åtaganden	6 037	-4 263	-13 820	-10 000	-10 000	-22 700
Utestående åtaganden	10 783	31 520	42 700			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	60 200	50 000	43 000			

Regeringens överväganden

Tabell 3.21 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	99 500	99 500	99 500	99 500
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	99 500	99 500	99 500	99 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 99 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 99 500 000 kronor, 99 500 000 kronor respektive 99 500 000 kronor.

3.7.3 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2015	Utfall	550		42 450
2016	Anslag	43 000 ¹	Utgifts-prognos	4 928
2017	Förslag	43 000		
2018	Beräknat	43 000		
2019	Beräknat	43 000		
2020	Beräknat	43 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som går i borgen för enskilda hushålls skyldighet att betala hyra för sin bostad (kommunala hyresgarantier).

Kompletterande information

Stödet till kommuner som går i borgen för enskilda hushålls skyldighet att betala hyra för sin bostad regleras i förordningen (2007:623) om statligt bidrag för kommunala hyresgarantier.

Regeringens överväganden

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	43 000	43 000	43 000	43 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	43 000	43 000	43 000	43 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 43 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 43 000 000 kronor, 43 000 000 kronor respektive 43 000 000 kronor.

3.7.4 1:4 Boverket

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:4 Boverket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2015	Utfall	234 295		10 447
2016	Anslag	216 379 ¹	Utgifts-prognos	219 230
2017	Förslag	253 791		
2018	Beräknat	258 709 ²		
2019	Beräknat	264 241 ³		
2020	Beräknat	259 564 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 253 804 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 253 803 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 243 804 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Boverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för internationellt arbete.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Den kreditgaranti som Boverket administrerar är en försäkring som långivare kan teckna för lån till ny- och ombyggnad av bostäder, vid förvärv av fastighet som ombildas till kooperativ hyresrätt samt vid förvärv av bostad för förstagångsköpare. Garantin ger långivaren ett skydd mot kreditförluster och minskar behovet av topplån eller egen kapitalinsats för den som bygger bostäder. Kreditgarantier får utfärdas:

- för ny- och ombyggnad av bostäder,
- för avlösen av kommunala borgensåtaganden,
- för lån till kooperativa hyresrättsföreningar,
- för vissa kommunala åtaganden för boendet, samt
- för förstagångsköparens förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier).

Bestämmelserna om kreditgarantier finns i förordningen (2004:105) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande m.m., förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet och förordningen (2008:20) om statliga kreditgarantier för förvärv av bostad. Finansieringen av dessa garantier sker utanför statens budget genom avgifter som ska täcka både garantiverksamheten och förvaltningskostnaderna. Avgifterna ska också täcka finansieringen av sådana fastighetsförvärv som Boverket undantagsvis får göra för att skydda statligt garanterade lånefordringar.

Tabell 3.25 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015		22 626	7 448	15 178
Prognos 2016		30 000	15 000	15 000
Budget 2017		15 529	26 077	-10 548

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden och kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2017 ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för förvärv av bostad (förvärvsgarantier) som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 5 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har sedan tidigare ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden samt kreditgarantier för lån till kooperativa hyresrättsföreningar som tas upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt. För dessa kreditgarantier har regeringen en gemensam bemyndiganderam om 10 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden. Regeringen har även ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda för förvärv av bostad (s.k. förvärvsgarantier) inom en ram om 5 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden. Regeringen bedömer att det under 2017 behövs garantiramar av samma omfattning som under innevarande år.

Regeringens överväganden

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:4 Boverket

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	216 379	216 379	216 379	216 379
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	2 819	7 055	11 833	16 988
Beslut	34 593	35 275	36 029	26 197
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	253 791	258 709	264 241	259 564

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen beslutade 2014 att uppdra åt Boverket att genomföra kompetensinsatser för att nya plan- och bygglagen ska få genomslag och för att främja en mer enhetlig och effektiv tillämpning av lagen. Kompetensinsatserna har pågått 2014–2016. Regeringen bedömer att det behövs fortsätta kompetensinsatser och avser att förlänga den kompetenssatsning som har pågått 2014–2016. Mot bakgrund av detta ökas anslaget med 15 000 000 kronor årligen 2017–2020.

För att underlätta bostadsbyggandet avser regeringen att göra en grundlig översyn av bygg- och konstruktionsreglerna. Resurser behöver avsättas för att se över regelverket för att identifiera byggregler som gör det svårare, långsammare eller dyrare än nödvändigt att bygga. Anslaget ökas därför med 10 000 000 kronor årligen 2017–2019.

För att bidra till en ökad energieffektivisering i det befintliga beståndet och uppfyllandet av direktivet om byggnaders energiprestanda och energieffektiviseringsdirektivet föreslår regeringen att ett informationscenter för hållbart byggande inrättas. Anslag 1:4 *Boverket* ökas därför årligen med 10 000 000 kronor från 2017.

Regeringen föreslår att 253 791 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Boverket* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 258 709 000 kronor, 264 241 000 kronor respektive 259 564 000 kronor.

3.7.5 1:5 Statens geotekniska institut

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:5 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2015	Utfall	43 978		-224
2016	Anslag	45 239 ¹	Utgifts- prognos	44 369
2017	Förslag	45 947		
2018	Beräknat	46 857 ²		
2019	Beräknat	47 847 ³		
2020	Beräknat	48 896 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 45 950 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 45 949 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 45 950 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens geotekniska instituts (SGI) förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.28 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	27 352	26 906	446
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2016	26 810	26 417	393
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2017	19 800	19 557	243
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Inkomsterna från den avgiftsbelagda verksamheten disponeras av Statens geotekniska institut (SGI). Av SGI:s verksamhetsgrenar är det geoteknisk och miljögeoteknisk rådgivning samt delar av geoteknisk och miljögeoteknisk forskning, utveckling och kunskapsförmedling som finansieras med avgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.29 Härlledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:5 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	45 239	45 239	45 239	45 239
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	724	1 631	2 622	3 671
Beslut	-16	-13	-14	-14
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	45 947	46 857	47 847	48 896

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 45 947 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statens geotekniska institut* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 46 857 000 kronor, 47 847 000 kronor respektive 48 896 000 kronor.

3.7.6 1:6 Lantmäteriet

Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:6 Lantmäteriet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2015	509 022		7 909
2016	Anslag 509 781 ¹		504 649
2017	Förslag 554 131		
2018	Beräknat 564 367 ²		
2019	Beräknat 575 893 ³		
2020	Beräknat 588 569 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 554 183 tkr i 2017 års prisliv.

³ Motsvarar 554 183 tkr i 2017 års prisliv.

⁴ Motsvarar 554 183 tkr i 2017 års prisliv.

Ändamål

Anslaget får användas för Lantmäteriets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.31 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	300 557	620 371	656 100	-35 729
Prognos 2016	300 000	663 000	688 000	-25 000
Budget 2017	290 000	720 000	710 000	10 000

Tabell 3.32 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	175 632	176 690	-1 058
(varav tjänsteexport)	25 399	24 627	772
Prognos 2016	161 000	168 000	-7 000
(varav tjänsteexport)	41 000	39 000	2 000
Budget 2017	136 000	141 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	45 000	43 000	2 000

Tabell 3.33 Övrig avgiftsfinansierad verksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	401 148	378 785	22 363
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2016	398 000	406 000	-8 000
(varav tjänsteexport)			
Budget 2017	394 000	413 000	-19 000
(varav tjänsteexport)			

De offentligrättsliga avgifterna består dels av avgifter för lantmäteriförrättningar, som Lantmäteriet disponerar, dels av expeditionsavgifter för inskrivning enligt jordabalken m.m., vilka inte disponeras av myndigheten. Prognoserna för 2017 visar på en något lägre omsättning inom fastighetsinskrivningen medan intäkterna från förrättningar bedöms öka.

Under rubriken uppdragsverksamhet ryms uppdrag i anslutning till fastighetsbildning, myndighetssamverkan (i första hand med Försvarmakten) samt tjänsteexport.

I tabellen Övrig avgiftsfinansierad verksamhet redovisas de avgifter som finansierar delar av Lantmäteriets informationsförsörjningsverksamhet.

Regeringens överväganden

Tabell 3.34 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:6 Lantmäteriet

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	509 781	509 781	509 781	509 781
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	6 950	16 446	27 193	39 012
Beslut	35 401	36 104	36 841	37 652
Överföring till/från andra anslag	2 000	2 037	2 078	2 124
Övrigt	-1	0	0	0
Förslag/ beräknat anslag	554 131	564 367	575 893	588 569

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

För att finansiera Lantmäteriets arbete med tillståndsgivning för spridning av sammanställningar av geografisk landinformation som inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering ökas anslaget 1:6 *Lantmäteriet* med 2 000 000 kronor årligen från 2017. Anslag 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Anslaget föreslås ökas med 34 569 000 kronor från 2017 för att varaktigt finansiera nationella digitala grunddata. Det innebär ett avgiftsfritt informationsutbyte av registerinformation (grunddata) i statlig sektor från Lantmäteriet avseende fastighetsregistret och viss geografisk information.

Regeringen föreslår att 554 131 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Lantmäteriet* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 564 367 000 kronor, 575 893 000 kronor respektive 588 569 000 kronor.

3.7.7 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tusental kronor

2015	Utfall	Anslags- sparande	0
2016	Anslag	1 000 000 ¹	197 129
2017	Förslag	1 000 000	
2018	Beräknat	1 000 000	
2019	Beräknat	1 000 000	
2020	Beräknat	1 000 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till energieffektivisering och renovering av flerbostadshus upplåtna med hyresrätt samt för statsbidrag till förnyelse av utomhusmiljöer. Anslaget får även användas för merkostnader för att administrera anslaget.

Kompletterande information

Stödet för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus regleras i förordningen (2016:837) om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden. Stödet till förnyelse av utomhusmiljöer regleras i förordningen (2016:398) om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:7 *Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kronor 2018–2020.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för

anslaget 1:7 *Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 kronor 2018–2020.

Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tusental kronor

	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	0	400 000			
Nya åtaganden	400 000	400 000			
Infriade åtaganden	0	-400 000	-200 000	-100 000	-100 000
Utestående åtaganden	400 000	400 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	400 000	400 000			

Regeringens överväganden

Tabell 3.37 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Förändring till följd av:				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 000 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer* 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 1 000 000 000 kronor, 1 000 000 000 kronor respektive 1 000 000 000 kronor.

3.7.8 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande

Tusental kronor

2015	Utfall	Anslags-sparande	0
2016	Anslag	1 850 000 ¹	Utgifts-prognos 1 850 000
2017	Förslag	1 800 000	
2018	Beräknat	1 300 000	
2019	Beräknat	1 300 000	
2020	Beräknat	1 300 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som bidrar till ökat bostadsbyggande. Anslaget får även användas för merkostnader för att administrera anslaget.

Kompletterande information

Stödet till kommuner som bidrar till ökat bostadsbyggande regleras i förordningen (2016:364) om statsbidrag till kommuner för ökat bostadsbyggande.

Regeringens överväganden

Tabell 3.39 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	1 850 000	1 850 000	1 850 000	1 850 000
Förändring till följd av:				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	1 800 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 800 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 1 300 000 000 kronor, 1 300 000 000 kronor respektive 1 300 000 000 kronor.

3.7.9 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Tabell 3.40 Anslagsutveckling 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Tusental kronor

2015	Utfall	Anslags-sparande	0
2016	Anslag	2 200 000 ¹	Utgifts-prognos 788 514
2017	Förslag	2 700 000	
2018	Beräknat	3 200 000	
2019	Beräknat	3 200 000	
2020	Beräknat	3 200 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för att anordna nya hyresbostäder och bostäder för studerande. Högst 28 000 000 kronor av anslaget får användas för merkostnader för att administrera anslaget.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:9 *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 000 000 000 kronor 2018–2020.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2017 för anslaget 1:9 *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 000 000 000 kronor 2018–2020.

Tabell 3.41 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Tusental kronor

	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	0	3 000 000			
Nya åtaganden	3 000 000	2 500 000			
Infriade åtaganden	0	-2 500 000	-1 500 000	-1 000 000	-500 000
Utestående åtaganden	3 000 000	3 000 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	3 000 000	3 000 000			

Regeringens överväganden

**Tabell 3.42 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 1:9
Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och
bostäder för studerande**

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	500 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	2 700 000	3 200 000	3 200 000	3 200 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10).
Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 700 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 3 200 000 000 kronor, 3 200 000 000 kronor respektive 3 200 000 000 kronor.

4 Konsumentpolitik

4.1 Omfattning

Insatserna inom konsumentpolitiken, i form av lagstiftning och tillsyn, tvistlösning utanför domstol samt oberoende information och vägledning, är huvudsakligen allmänna och marknadsövergripande. Verksamheten berör därför även ett stort antal andra verksamhetsområden. Myndigheter med uppdrag inom konsumentpolitiken är Konsumentverket (KOV) inklusive Konsumentombudsmannen (KO), Allmänna reklamationsnämnden (ARN), Fastighetsmäklarinspektionen (FMI) och Resegarantinämnden. Resegarantinämnden inryms i Kammarkollegiet (utg. omr. 2 avsnitt 4). Marknadsdomstolen (MD) avvecklades den 31 augusti 2016 och verksamheten överfördes till de nya patent- och marknadsdomstolarna (se utg. omr. 2 bilagan Statsförvaltningens utveck-

ling). Även det statliga bolaget Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige) har uppgifter inom konsumentpolitiken. Inom utgiftsområdet anslås förutom förvaltningsutgifter medel för åtgärder på konsumentområdet och för bidrag till miljömärkning av produkter.

4.2 Utgiftsutveckling

De sammanlagda utgifterna för konsumentpolitiken motsvarade 207 miljoner kronor 2015 (se tabell 4.1). Prognosen för utfallet 2016 är 224 miljoner kronor, vilket är i linje med de anvisade medlen. De minskade utgifterna för MD under 2016 avspeglar överföringen av verksamheten till de nya patent- och marknadsdomstolarna.

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Budget 2016 ¹	Prognos 2016	Förslag 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Konsumentpolitik</i>							
2:1 Konsumentverket	135	142	142	156	161	159	163
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	36	42	41	44	45	46	47
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	17	18	18	21	25	25	26
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	15	18	18	18	18	18	18
2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	3	4	4	4	4	4	4
Summa Konsumentpolitik	207	225	224	244	253	253	258
<i>Äldreanslag</i>							
2016 2:1 Marknadsdomstolen ²	11	7	7	0	-	-	-
Summa Äldreanslag	11	7	7	0	0	0	0

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Den 1 september 2016 överfördes befintlig verksamhet och tillhörande finansiering till utgiftsområde 4 och anslaget 1:5 Sveriges Domstolar.

4.3 Mål för området

Målet för konsumentpolitiken är:

- Väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion.

Målet beslutades av riksdagen i samband med budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:76).

4.4 Resultatredovisning

4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer och andra bedömningsgrunder används vid resultatbedömningen:

- Konsumenters möjligheter att känna förtroende för näringsidkares affärsmetoder och för att det finns ändamålsenliga konsumenträttigheter, bl.a. andel näringsidkare som följer Allmänna reklamationsnämndens rekommendationer.
- Konsumenters möjligheter att lita på att produkter är säkra.
- Konsumenters tillgång till stöd.
- Förutsättningar för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion.

Den första bedömningsgrunden tar sikte på dels konsumentkollektivets behov av skydd i samband med bl.a. marknadsföring, information och avtalsvillkor från företag, dels enskilda konsumenters rättigheter. Den andra bedömningsgrunden handlar om att varor och tjänster ska vara säkra för konsumenterna att använda. Den tredje rör konsumenters möjligheter att med hjälp av oberoende information och vägledning ta tillvara sina rättigheter och välja produkter utifrån egna behov och önskemål. Den fjärde bedömningsgrunden – som handlar om vilka förutsättningar som finns för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion till gagn för enskilda hushåll och samhället i stort – har lagts till på grund av det nya målet och en resultatbedömning kan i årets budgetproposition därför bara delvis göras i förhållande till den. I vissa fall berör de redovisade insatserna flera bedömningsgrunder samtidigt.

Ett utvecklingsarbete pågår när det gäller resultatredovisningen, bl.a. med anledning av det nya målet.

Viktiga underlag vid resultatbedömningen är – förutom åiterrapporteringar och underlag från myndigheterna – lägesrapporter från Europeiska kommissionen om konsumenternas förutsättningar i olika avseenden.

En löpande uppföljning görs för att säkerställa att jämställdhetsaspekter finns med i relevanta beslutsunderlag för området.

Det bör beaktas att även ett antal omvärldsfaktorer, såsom den ekonomiska, tekniska och demografiska utvecklingen, liksom den allmänna globaliseringen, påverkar resultatet på området. När det gäller att uppfylla målet spelar dessutom insatser inom andra verksamhetsområden en stor roll, bl.a. har ett flertal andra myndigheter konsumentrelaterade uppdrag, exempelvis Elsäkerhetsverket, Energimarknadsinspektionen, Finansinspektionen, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Post- och telestyrelsen. Viktiga insatser görs också på kommunal nivå och av de branschfinansierade, men opartiska, konsumentbyråerna.

4.4.2 Resultat

Pålitliga affärsmetoder och ändamålsenliga konsumenträttigheter

Den sammantagna bilden är att konsumenternas situation har förbättrats i flera avseenden, både i relation till näringsidkares affärsmetoder och genom ytterligare rättigheter. Detta har bl.a. skett genom insatser från myndigheternas sida och genom förbättringar av det konsumentskyddande regelverket.

Förebyggande insatser gentemot näringsidkare

I syfte att förebygga olika konsumentproblem har KOV vidtagit särskilda informationsinsatser gentemot branschföreträdare och näringsidkare, exempelvis avseende hälsopåståenden. För att motverka dold reklam i sociala medier har KOV tagit fram en vägledning för bloggare. Vidare har KOV förbättrat den allmänna informationen till företag på sin webbplats och startat ett projekt riktat mot nystartade företag.

Branschöverenskommelser om skolfoton, elavtal, fonder och bilverkstäder

KOV har omförhandlat branschöverenskommelser om bl.a. skolfoton, elavtal och fonder, vilket bedöms ha förbättrat eller förtydligat konsumentskyddet. Ett arbete med branschöverenskommelser om bl.a. bussar, bilverkstäder, distanshandel och campingplatser pågår.

Förbättrat konsumentskydd genom nya regler och aktiv tillsyn

KOV har i sin tillsynsverksamhet haft fokus på finansiella tjänster, elektronisk kommunikation, boende, energi, hälsa, resor, alkohol och tobak. I många fall har näringsidkarna omedelbart rättat till bristerna, exempelvis har felaktiga miljöpåståenden tagits bort, marknadsföring av alkohol rättats och användandet av begreppet rea korrigerats. När det gäller det finansiella området kan nämnas att ett antal näringsidkare som trots anknytning till finansiella företag uppgett sig vara oberoende eller fristående upphört med det efter påpekanden från KOV. Att KOV snabbt kan komma till rätta med brister i marknadsföring, information och avtalsvillkor blir allt viktigare mot bakgrund av att marknads-kommunikationen blivit mer snabbriktig och uppsökande, inte minst i förhållande till mer utsatta konsumentgrupper. Lagändringar har därför gjorts som innebär att KO ges möjlighet att i vissa fall direkt förbjuda en näringsidkare att fortsätta med en marknadsföringsåtgärd eller med ett oskäligt avtalsvillkor (prop. 2015/16:168, bet. 2015/16:CU23, rskr. 2015/16:300).

KOV har fortsatt att särskilt prioritera konsumentproblem i samband med telefonförsäljning. En stor del av de stämningsansökningar som KO lämnade till MD eller allmän domstol 2015 rörde telefonförsäljning.

KO har haft helt eller delvis framgång i de flesta mål hos MD eller allmän domstol under 2015. I ett mål där KO biträtt enskilda har Högsta domstolen lämnat ett avgörande som var till konsumenternas fördel. Målet rörde fukt-skador på grund av en byggmetod.

KOV har fortsatt att bevaka konsumentkreditmarknaden, bl.a. snabblåneföretagens kreditprövningar. Genom en lagändring har KOV fått möjlighet att med omedelbar verkan förbjuda näringsidkare som allvarligt brister i sin kreditprövning att lämna krediter till konsumenter (prop. 2015/16:85, bet. 2015/16:CU18,

rskr. 2015/16:224). KOV har haft särskilda kontakter med näringsidkare om krediter som erbjuds och lämnas i butik och om marknadsföring av delbetalningar, vilket lett till att riskerna för att konsumenterna hamnar i oönskade betalningssituationer minskat. När det gäller bolån har regeringen föreslagit förbättringar av det konsumenträttsliga skyddet, bl.a. en betänketid och mer information och insyn (prop. 2015/16:197).

Inom ramen för det europeiska samarbetet mellan tillsynsmyndigheter har bl.a. förbättringar av konsumentskyddet uppnåtts när det gäller hyrbilar.

KOV publicerar sedan i mars 2016 en varningslista över företag som begått allvarliga överträdelse av konsumentskyddande regler som orsakar konsumenterna stor skada. Varningslistan har bl.a. lett till att inkassobolag som haft samarbete med företag på listan valt att avbryta det.

När det gäller att säkerställa ett gott konsumentskydd vid anlitan av fastighetsmäklare spelar FMI en viktig roll. Antalet registrerade mäklare är det högsta någonsin. Antalet anmälningar som ledde till tillsynsärenden ökade med 25 procent 2015 jämfört med 2014 och var det högsta på 15 år. Även antalet mäklare som fått en disciplinpåföljd har ökat (se tabell 4.2). Problemen handlar ofta om ifrågasatt budgivning, användande av lockpriser, prisangivelser i marknadsföringen eller bristande information. Ett ökat antal överträdelse av penningtvättslagstiftningen kan också noteras. Under 2015 överklagades ett färre antal disciplinpåföljder. I de flesta fall som prövades av förvaltningsrätten under 2015 avslogs överklagandet. Det ökade antalet anmälningar har bidragit till att ärendebalanserna och handläggningstiderna ökat och till att tillsynen inte kunnat utföras i tillräcklig utsträckning.

Tabell 4.2 Fastighetsmäklarinspektionens disciplinärenden

Antal					
	2011	2012	2013	2014	2015
Anmälningar	307	288	259	303	378
Fastighetsmäklare som fått disciplinpåföljd	61	111	71	83	99
Överklagade disciplinpåföljder	- ¹	35	20	27	15

¹ Antal överklagade disciplinpåföljder började redovisas 2012.

Förbättrad tvistlösning utanför domstol

ARN, som prövar tvister mellan konsumenter och näringsidkare och rekommenderar en lösning, har med anledning av nya EU-regler fr.o.m. den 1 januari 2016 både fått ett utökat verksamhetsområde och ställts inför krav på mer effektiv ärendehantering. Bland annat prövas nu även tvister som rör värmepumpar och spel om pengar. ARN har sedan 2011, när webbanmälningar av tvister möjliggjordes, fått betydligt fler inkommande ärenden (se tabell 4.3). Det utökade anslag som myndigheten mot den bakgrunden har tilldelats fr.o.m. 2016 har börjat ge resultat. ARN avgör fler ärenden än tidigare. Andelen företag som följer myndighetens rekommendation har ökat från 77 procent 2014 till 81 procent för 2015, högre än någonsin tidigare.

Tabell 4.3 Allmänna reklamationsnämndens ärenden

Antal, procent

	2011	2012	2013	2014	2015
Inkomna ärenden	9 342	11 531	11 301	11 396	12 035
Avgjorda ärenden	9 558	10 947	11 565	10 795	11 997
Följsamhet (%)	71	76	76	77	81

Europeiska kommissionen har lanserat en ny plattform på internet som ska hjälpa konsumenter och näringsidkare att lösa gränsöverskridande tvister.

Säkra produkter

Insatser som förbättrat konsumenters möjligheter att lita på att varor och tjänster är säkra har gjorts både nationellt och inom EU.

Rättelser från näringsidkare har lett till ökad säkerhet

KOV, som vid sidan av flera andra myndigheter har ett tillsynsansvar på produktsäkerhetsområdet, har även det senaste året haft ett särskilt fokus på produkter riktade till barn. Ett stort antal säkerhetsbrister på lekplatser har åtgärdats inom ramen för ett marknadskontrollprojekt som genomförs i samarbete med Boverket och Sveriges Kommuner och Landsting. KOV har också besökt eller kontaktat ett flertal äventyrsbad och badanläggningar med anledning av en vägledning som myndigheten tog fram 2013. Vissa brister identifierades men överlag kunde en hög riskmedvetenhet och ett välutvecklat säkerhetstänkande noteras. En omfattande marknads-

kontroll av tjänster inom rid-, trav- och galopp-sport har påbörjats. Vidare pågår en marknads-kontroll av leksaker som säljs på lokala marknader, liksom förhandlingar om en branschöverenskommelse om huvor på ytterkläder till barn. Inom ramen för det europeiska standardiseringsarbetet har KOV:s förslag om förbättrat skydd vid hoppborgar fått brett stöd. Kontroller av skyddsutrustning som används vid klättring har lett till att några produkter slutat säljas och att andra rättats till. Vidare har skyddsutrustning som används i hemmiljö, såsom ögonskydd och sågskyddskläder, anpassats till gällande skyddsregler efter kritik från KOV. Nya regler om personlig skyddsutrustning har beslutats inom EU, vilka innebär förbättrade förutsättningar för en effektiv marknadskontroll. KOV:s vägledningar för turistverksamhet i fjällmiljö har mottagits väl av branschen.

Tillgång till konsumentstöd*Konsumenter nöjda med konsumentupplysningen*

Konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument lanserades av KOV under våren 2015. Webbplatsen hade redan under det första året drygt 800 000 användare. Vidare har drygt 90 000 frågor besvarats under det första året, varav 71 procent via telefon och övriga via chat och e-post. Cirka 20 procent av frågorna hänvisades vidare till den kommunala konsumentvägledningen, konsumentbyråerna, andra myndigheter eller till Konsument Europa, dvs. den fristående enhet inom KOV som ger vägledning i gränsöverskridande konsumentfrågor. Kötiden för telefonkontakt har i genomsnitt varit ca 16 minuter, men insatser vidtas för att korta kötiderna. En undersökning som genomförts visar att användarna i stort tycker att Hallå konsument fungerar bra, exempelvis tycker 87 procent att informationen är lätt att förstå.

Fler konsumenter än tidigare kontaktade Konsument Europa 2015. Enligt en undersökning var 91 procent nöjda med första kontakten. Bland frågorna har bl.a. bilvärderingstjänster och flygtransporter dominerat.

När det gäller KOV:s webbaserade informationstjänst för s.k. remitteringar, Money from Sweden, kan konstateras att kostnaden för att skicka pengar till andra länder har minskat i några fall. De marknadsföringsinsatser som har gjorts har gett tydliga effekter, om än kortvariga.

ARN:s webbaserade verktyg har förbättrats ytterligare, bl.a. genom att även anmälningsformulären anpassar sig till användarens skärmstorlek. Under 2015 gjordes 67 procent av anmälningarna via webbplatsen jämfört med 58 procent 2014.

Antalet besökare på FMI:s webbplats har ökat jämfört med 2013 och 2014.

Konsumenter varnas

Som nämnts har KOV börjat publicera en varningslista över företag som begår allvarliga överträdelse av konsumentskyddande regler. KOV har också varnat konsumenter för vissa överträdelser, exempelvis har KOV via kampanjer i sociala media varnat konsumenter för annonser som felaktigt ger sken av att erbjuda gratisprodukter.

Särskilda insatser gentemot vissa grupper av konsumenter

KOV har tagit fram undervisningsmaterial till skolan om bl.a. privatekonomi, vilket tagits emot väl. KOV har vidare gjort särskilda informationsinsatser för att nå sårbara konsumentgrupper, bl.a. har äldre personer informerats om risker vid telefonförsäljning. För att öka tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning har utbildning för personalen anordnats, särskilt för dem som arbetar med Hallå konsument. Vidare har KOV tagit fram information till handeln om tillgänglighet och ett nytt undervisningsmaterial för elever i särskolan samt spridit information om rättigheter vid resor med kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning. Uppläsningsfunktionen på ARN:s webbplats har uppdaterats.

Hållbar konsumtion

Ett antal åtgärder har antingen inletts eller planeras för att möjliggöra en mer hållbar konsumtion.

Fortsatt genomslag för miljömärkningen

Miljömärkning Sverige har bedrivit ett aktivt arbete med kriterieutveckling och licensiering, bl.a. har arbetet med att utveckla kriterier för Svanenmärkta fonder fortsatt. Svanenkampanjen Rädda världen lite grann varje dag har fått mycket uppmärksamhet.

Bevakning av konsumenters möjligheter att agera miljömässigt hållbart

KOV har utvecklat metoder för sitt relativt nya uppdrag att bevaka konsumenters möjligheter att agera på ett ur miljösynpunkt hållbart sätt. Ett första resultat visar på tydliga skillnader mellan olika marknader när det gäller konsumenters möjligheter att agera miljömässigt hållbart, bl.a. när det gäller vilka alternativ som finns och vilken information som ges.

Utveckling av den konsumentrelaterade miljöinformationen

KOV har i samverkan med andra myndigheter inlett ett arbete för att utöka den konsumentrelaterade miljöinformationen på Hallå konsument. Ett utvecklingsarbete för att få fler konsumenter att hitta fram till informationen har också inletts.

Civila samhällets organisationer arbetar för hållbar konsumtion

Under 2015 beviljades 18 organisationer från det civila samhället det stöd som KOV förmedlar med stöd av förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet, vilket är ungefär lika många som förra året. En stor del av bidraget har även detta år använts till informationsinsatser avseende miljömässigt hållbar konsumtion och rättvis handel. Det har bl.a. handlat om kampanjer och seminarier, liksom om digitala lösningar för att underlätta för konsumenter att göra hållbara val.

Åtgärder för att motverka överskuldssättning

I enlighet med den strategi som presenterades i förra budgetpropositionen (prop. 2015/16:1) och i linje med Riksrevisionens rapport om samhällets stöd till överskuldssatta (RiR 2015:14) har regeringen vidtagit ett antal åtgärder för att motverka överskuldssättning. Förutom att ta fram förslag till en ny skuldsaneringslag som beslutades av riksdagen i maj 2016 (prop. 2015/16:125, bet. 2015/16:CU19, rskr. 2015/16:235) har regeringen gett KOV i uppdrag att ta fram rekommendationer för den kommunala budget- och skuldrådgivningen och följa upp hur de används. Vidare har KOV fått i uppdrag att i samarbete med Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen verka för en fördjupad samverkan med samhällsaktörer som kan bidra till att personer som har eller riskerar att få problem med skulder kan få hjälp med att få ordning på sin ekonomiska situation. Arbetet med att

förbättra hanteringen av skulder till det allmänna fortgår bland berörda myndigheter. Som tidigare nämnts har KOV i sin tillsynsverksamhet haft starkt fokus på konsumentkrediter. KOV har också bl.a. vidareutvecklat delar av sitt stöd till budget- och skuldrådgivarna i kommunerna och medverkat i arbete som bidragit till att förebygga överskuldssättning bland unga vuxna.

4.4.3 Analys och slutsatser

Ändamålsenliga insatser har vidtagits för att uppnå det konsumentpolitiska målet. Insatserna har bidragit till att skapa bättre fungerande konsumentmarknader och till att underlätta en mer miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion.

KOV:s proaktiva arbete och aktiva tillsyn har bidragit till mer pålitliga affärsmetoder och till att upprätthålla det konsumenträttsliga skyddet. Regeringen bedömer att KOV utifrån en gedigen omvärldsbevakning har gjort väl avvägda prioriteringar, utifrån bl.a. omfattningen av problemen och deras betydelse för konsumenter. KOV har också prövat nya vägar för att nå fram till både företag och konsumenter. Att KOV aktivt samverkat med branschföreträdare och informerat näringsidkare om olika konsumentfrågor har lett till att problem kunnat undvikas i ett tidigt skede.

Uppgifter tyder på att problemen på fastighetsmäklarmarknaden ökat. Samtidigt har FMI inte kunnat hantera tillsynsverksamheten i tillräcklig utsträckning, vilket är allvarligt eftersom bostadsköpet ofta är den ekonomiskt mest betydelsefulla transaktionen för berörda hushåll. Att en stor del av de överklagade disciplinärendena avslagits av förvaltningsrätten visar att FMI:s rättsliga prövningar har stått sig väl.

Att fler ärenden inkommit till och prövats av ARN har inneburit att konsumenters tillgång till tvistlösning har ökat. Att andelen företag som följer myndighetens rekommendation är högre än någonsin indikerar att näringsidkare har förtroende för ARN och att de konsumentskyddande reglerna får genomslag.

Regeringen bedömer att KOV genom ett systematiskt arbetssätt bidragit till mer säkra varor och tjänster på konsumentmarknaderna. I flera fall har KOV:s förebyggande insatser bidragit till att säkerhetsproblem kunnat undvikas.

Konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument har fått ett bra genomslag. Det är tydligt att många konsumenter har behov av den här typen av stöd och tjänsten bedöms ha bidragit till att hjälpa konsumenter att bevaka sina rättigheter. För att säkra en effektiv tillgång till tjänsten behöver väntetiderna hållas nere. Hallå konsument har bidragit till att antalet konsumenter som fått vägledning ökat totalt sett. Antalet ärenden till den kommunala konsumentvägledningen har dock minskat. Mot bakgrund av att den kommunala konsumentvägledningen är en viktig del av konsumentstödet, inte minst för konsumenter i behov av personligt stöd, behöver utvecklingen följas noga.

Det är positivt att arbetet går fortsatt framåt när det gäller miljömärkningen, inte minst eftersom undersökningar visar att konsumenter ser miljömärkning som ett viktigt verktyg när det gäller att göra hållbara val. Det är vidare positivt att insatser görs för att förbättra miljöinformationen på Hallå konsument och att KOV arbetar med att göra den mer känd. KOV:s bevakning av konsumenters förutsättningar när det gäller att agera miljömässigt hållbart belyser att många konsumenter upplever hinder i form av brist på alternativ och information. Det är positivt att KOV arbetar metodiskt med att förbättra villkoren för konsumenter med funktionsnedsättning eller som är sårbara av andra skäl. Slutligen är det positivt att engagemanget för konsumentfrågor är fortsatt stort från det civila samhällets sida.

4.5 Politikens inriktning

Förutsättningarna för konsumenter och företag förändras i snabb takt, till stor del till följd av digitaliseringen. Det gäller bl.a. marknadsföring, informationsförmedling, försäljningskanaler, betalningsupplägg, produktutbud och gränsöverskridande handel. Många konsumenter kan dra nytta av utvecklingen, men det kan också bli svårare att ta ställning till olika erbjudanden utifrån egna behov och önskemål, i synnerhet för sårbara konsumenter. Konsumtionens konsekvenser för klimatet och miljön, liksom sociala förhållanden i Sverige och omvärlden, är också omständigheter som regeringen beaktar när det gäller politikens inriktning.

Strategi för hållbar konsumtion

Regeringen avser att i högre utsträckning beakta konsumtionens konsekvenser för enskilda, för samhället och för miljön. Exempelvis är den genomsnittliga konsumtionen i Sverige långt ifrån miljömässigt hållbar, inte minst när det gäller utsläppen från svensk konsumtion som sker i andra länder. Som framgått i den särskilda strategin för att motverka överskuldssättning, som lämnades i samband med förra budgetpropositionen (prop. 2015/16:1), har en hållbar privatekonomi över tid stor betydelse för både den enskilde konsumenten och samhället i stort. Därutöver kommer regeringen att fokusera än mer på konsumtionens effekter för människors hälsa och säkerhet, såväl nationellt som internationellt, likaså på konsumenters olika förutsättningar. I förra budgetpropositionen föreslogs mot den bakgrunden det nya konsumentpolitiska målet. Vidare aviserades en strategi för hållbar konsumtion. Regeringen återkommer här med en strategi som tar sikte på vad staten i ett första steg kan göra i samverkan med andra centrala aktörer, såsom kommuner, näringsliv och det civila samhällets organisationer, för att underlätta för enskilda konsumenter att konsumera mer hållbart. Strategin ska bidra till en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion, men vissa av åtgärderna kan samtidigt relatera till den del av det konsumentpolitiska målet som avser väl fungerande konsumentmarknader. För vissa av åtgärderna utgör även generationsmålet – dvs. målet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser – och miljömålen riktmärken för strategin, likaså FN:s globala hållbarhetsmål (Agenda 2030), inte minst målet om hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Strategin tar sikte på att

- öka kunskaperna om konsumtionens konsekvenser för enskilda, samhället och miljön, såväl nationellt som globalt,
- fördjupa samverkan mellan offentliga aktörer, näringslivet och det civila samhället, på såväl lokal och nationell som global nivå,
- stimulera beteendemönster som beaktar hållbarhetsaspekter,

- främja ett effektivt utnyttjande av resurser,
- motverka att varor och tjänster är skadliga för hälsa och miljö,
- beakta olika konsumenters förutsättningar utifrån bl.a. ekonomi, ålder, kön eller funktionsnedsättning, och
- lägga särskild vikt vid konsumtion av livsmedel, transporter och boende.

Forum för miljösmart konsumtion och livsstil

För att den negativa miljö- och klimatpåverkan ska kunna minska behövs förändringar när det gäller vad som konsumeras och hur. Kunskaperna om sambanden mellan konsumtionsmönstren och konsekvenserna för miljön är delvis bristfälliga. Viktiga insatser görs redan av många myndigheter, forskarsamhället, näringslivet och det civila samhällets organisationer, såväl på lokal och nationell som på global nivå, men en fördjupad samverkan mellan dessa aktörer skulle behövas för att både vidareutveckla och effektivisera arbetet och för att öka kunskaperna på området. Regeringen avser att vidta åtgärder för att samverkan ska fördjupas.

Ett forum som agerar samordnare och pådrivare gentemot aktörer som på olika sätt kan bidra till en mer miljösmart konsumtion och livsstil föreslås därför inrättas. Forumet bör hanteras av KOV i samverkan med andra berörda myndigheter. Ett nätverk bör kopplas till forumet. En aktiv samverkan bör eftersträvas med forskare, näringslivet, länsstyrelser, kommuner och landsting, liksom det civila samhällets aktörer. Även aktörer inom miljömärkningsområdet skulle kunna bidra till och ha nytta av forumets verksamhet. Arbetet bör också kopplas till relevanta internationella processer.

En finansiell satsning görs för att möjliggöra inrättandet av ett forum hos KOV för miljösmart konsumtion och livsstil som också beaktar de könsmässiga skillnader som finns inom området utifrån ett jämställdhetsperspektiv. När det gäller forskning, se bl.a. utgiftsområde 20, avsnitt 4.

Stimulera en mer miljösmart konsumtion och livsstil

Konsumenter kan bidra till en miljömässigt mer hållbar konsumtion genom att ändra sina beteenden. Ofta upplever de dock hinder i form av bl.a. brist på information. Även kostnader, vanor, tidsbrist och påverkan från omgivningen ligger sannolikt ofta till grund för enskilda indi-

viders köpbeslut och andra beteendemönster. Regeringen föreslår finansiering av ett särskilt uppdrag till KOV att verka för en mer miljösmart konsumtion och livsstil. En betydelsefull del av uppdraget bör vara att, utifrån bl.a. beteendevetenskapliga överväganden, på olika sätt underlätta och stimulera till val av de ur miljösynpunkt mest ändamålsenliga alternativen, dvs. det som brukar gå under benämningen nudging. Arbetet bör ske i samverkan med övriga berörda myndigheter och anknyta till arbetet inom ovan nämnda forum. Verksamheten bör samordnas med det arbete som pågår för att göra miljöinformationen i konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument mer känd. Insatserna, som så långt det är lämpligt och möjligt bör vara målgruppsanpassade, kan periodvis bedrivas med vissa områden i särskilt fokus, exempelvis matvanor, transporter, energianvändning, avfallshantering och giftfri vardag.

Miljöfokus i skolan

Innehållet i de kursplaner och ämnesplaner som började gälla hösten 2011 innebär att frågor som rör miljömässigt hållbar konsumtion blivit ett tydligt inslag i ett flertal ämnen i undervisningen. Regeringen avser att ge KOV i uppdrag att i samverkan med berörda aktörer underlätta undervisningen om konsumtionens påverkan på miljön, exempelvis genom att verka för att skolmaterial och förslag på lektionsupplägg finns lättillgängligt.

Företagens och de finansiella aktörernas arbete med hållbarhet, inklusive rättvis handel

Konsumenterna kan genom efterfrågan och engagemang påverka företag i en mer hållbar riktning när det gäller såväl produktion och distribution som affärsupplägg. Regeringen har föreslagit nya regler som innebär att stora företag ska rapportera om hur de arbetar med hållbarhetsfrågor, exempelvis miljö, mänskliga rättigheter och motverkande av korrupktion. När företag lämnar hållbarhetsupplysningar blir det lättare för bl.a. konsumenterna att ta ställning till vilka företag de vill handla av eller investera i. Det civila samhällets aktörer kan spela en betydande roll i detta sammanhang.

Som ett led i regeringens arbete med att pröva frågan om Sverige ska bli ett föregångsland för fri och rättvis handel har synpunkter inhämtats från bl.a. det civila samhället. Ett arbete bedrivs för närvarande inom Regeringskansliet. Med det

som grund kommer lämpliga åtgärder att övervägas.

Den finansiella sektorn är betydelsefull för möjligheterna att nå hållbarhetsrelaterade mål. Regeringen gav därför Utredningen om en översyn av fondregelverket (dir. 2014:158) i uppdrag att föreslå åtgärder som förbättrar jämförbarheten när det gäller vilka hållbarhetsaspekter som beaktas i fondförvaltningen. Utredningen har redovisat sitt uppdrag och föreslår bl.a. nya och skärpta informationskrav (En hållbar, transparent och konkurrenskraftig fondmarknad, SOU 2016:45. Se utg. omr. 2 avsnitt 3.5). Nordiska ministerrådet har, vilket tidigare berörts, beviljat ekonomiskt stöd till arbete med att ta fram kriterier för Svanen-märkning av fonder.

En effektivare miljömärkning

Som nämnts ser konsumenterna miljömärkning som ett viktigt verktyg för hållbara konsumtionsval. Avgörande för ett bra genomslag för miljömärkningen är, vid sidan av konsumenternas förtroende, att den håller jämna steg med utvecklingen på marknaden. Att det numera inte enbart är enskilda varor som miljömärks, utan även olika typer av tjänster, är ett exempel på detta. Konsumenterna kan också intressera sig för enskilda företags miljörelaterade arbete, men ha svårt att värdera arbetssätt och effekter. Denna utveckling, i kombination med den ökande digitaliseringen, kan ställa miljömärkningen inför nya utmaningar. När det gäller EU Ecolabel tillkommer att systemet involverar ett stort antal aktörer och att märkningen inte är särskilt känd bland konsumenterna. Samtidigt erbjuder EU en stor marknad för miljömärkning, vilket också kan ha betydelse när det gäller handel och erfarenhetsutbyte med länder utanför EU:s inre marknad.

Regeringen vill verka för effektiva tredjeparts-certifierade miljömärkningar som får bra genomslag bland företag och konsumenterna, även internationellt. För att få ytterligare underlag till det arbetet ser regeringen behov av ett särskilt samråd med berörda aktörer om miljömärkningens potential och förutsättningar. Med detta som grund avser regeringen att vidta lämpliga åtgärder.

Arbeta för en giftfri vardag

En viktig del av såväl generationsmålet som miljömålet om en giftfri miljö är att arbeta för en giftfri vardag. Barn är extra utsatta för farliga

kemikalier och är därför särskilt prioriterade att skydda. Kemikalieinspektionen har fått förnyat uppdrag att arbeta med handlingsplanen för en giftfri vardag, vilket inkluderar att bidra till en effektiv reglering på EU-nivå. Regeringen verkar inom EU bl.a. för att farliga kemikalier ska kunna fasas ut ur det cirkulära kretsloppet så tidigt som möjligt. På nationell nivå har ett lagförslag om punktskatt på farliga kemikalier i viss elektronik tagits fram för att minska tillförseln av farliga ämnen till människors hemmiljö (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.16). Särskilda åtgärder vidtas också när det gäller bl.a. mikroplaster. I syfte att få fram alternativ till farliga kemikalier utreds möjligheten att inrätta ett kunskapscentrum för substitution av farliga ämnen i varor (dir. 2016:25). Här finns beröringspunkter med ovan nämnda initiativ för att främja miljösmart konsumtion och livsstil.

Stoppa felaktiga påståenden om produkters miljöpåverkan

Enligt Europeiska kommissionen förekommer miljöpåståenden allt mer ofta i marknadsföring och man befärdar att konsumenter i högre utsträckning kan vilseledas när det gäller vilka miljöhänsyn som har tagits från företagets sida. Kommissionen har därför tagit fram särskilda riktlinjer om miljöpåståenden i marknadsföring. Vidare har KOV till grund för tillsynsinsatser på området beställt en studie som visar hur miljöargument används och på vilka marknader. Tidigare nämnda lagändringar rörande skarpare sanktionsmöjligheter för KO kan få betydelse i sammanhanget.

Varor som håller längre

Regeringen föreslår att mervärdesskatten sänks från 25 procent till 12 procent för reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.25) och att en skattereduktion införs för reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.4). Regeringen verkar vidare för att krav på varors hållbarhet utifrån det s.k. ekodesigndirektivet ska ställas på fler produktgrupper och för att information om reparerbarhet ska lämnas där så är relevant. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå styrmedel för att förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi. Styrmedlen ska främja t.ex.

reparationer och uppgradering av produkter (dir. 2016:3). I anslutning till EU-förhandlingar om nya konsumentskyddsregler vid köp av varor, bl.a. de som avser konsumenters rätt att reklamera, kommer även hållbarhetsaspekter att beaktas.

Varor och tjänster som delas och återanvänds

Delningsekonomin, som innebär att privatpersoner, inte sällan med hjälp av internetbaserade modeller, bl.a. säljer, hyr ut och samäger tillgångar eller erbjuder tjänster, kan vid sidan av ökad valfrihet och lägre priser innebära goda möjligheter att konsumera mer hållbart. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att göra en beskrivande kartläggning, analysera olika användares rättsliga ställning och resonera kring eventuella behov av författningsändringar eller andra åtgärder, nationellt eller inom EU, för att främja en positiv utveckling av delningsekonomin (dir. 2015:136). Tidigare nämnda utredning, om styrmedel för att förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi (dir. 2016:3), ska även överväga styrmedel som främjar att varor återanvänds, t.ex. genom handel med begagnade produkter. Vidare verkar regeringen inom ramen för EU:s arbete för en mer cirkulär ekonomi för att produkter ska utformas på ett sätt som underlättar återanvändning.

En hållbar avfallshantering

Vi har kommit relativt långt i Sverige med att minska miljöpåverkan från avfall, men problem återstår. Det handlar bl.a. om nedskräpning, mängden avfall och att resurser i avfallet borde kunna utnyttjas bättre. Fokusområden när det gäller det avfallsförebyggande arbetet är bl.a. mat, textilier, elektronik och byggande. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utifrån utvärderingar som nu pågår lämna förslag till en reviderad nationell avfallsplan för 2018–2023. Frågor som rör hushållens avfall kan också hanteras inom ramen för ovan nämnda initiativ för att främja miljösmart konsumtion och livsstil. Inom EU verkar regeringen för att produkter ska utformas på ett sätt som underlättar återvinning.

Hållbar konsumtion av livsmedel

Livsmedelskonsumtionen berör flera miljömål, exempelvis står livsmedelskonsumtionen, bl.a. köttkonsumtionen, för en relativt stor del av klimatpåverkan från konsumenter. Förutsättningarna för att producera hållbara livsmedel är

goda i Sverige och vi har jämförelsevis höga miljö- och djurskyddsambitioner. Sverige har dock även en stor import av livsmedel från länder med andra, oftast lägre, krav. Livsmedelskonsumtionen har också en påverkan på människors hälsa. Det är viktigt att fortsätta arbetet med att främja hållbara matvanor och minska matsvinnet. När det gäller matvanor har medvetenheten och intresset ökat, men traditioner spelar fortfarande in i hög utsträckning. Här finns beröringspunkter med ovan nämnda initiativ som rör miljösmart konsumtion och livsstil. Regeringen arbetar även för närvarande med en livsmedelsstrategi (utg. omr. 23 avsnitt 2.6.3). I detta sammanhang vill regeringen också se en ursprungsmärkning av kött på restauranger och i storkök.

Hållbara transporter

Transporter står för en hög andel av de totala utsläppen från privat konsumtion. Transporter är också ofta en väsentlig del av hushållens utgifter. En rad insatser görs för att främja att enskilda personer färdas med kollektivtrafik, cykel eller till fots. Omfattande satsningar har gjorts för att förbättra kollektivtrafiken på landsbygden och statliga stöd ges via stadsmiljöavtalen till kommunernas arbete med hållbara städer och kollektivtrafik i tätort. Ekonomiska satsningar har också gjorts för att främja cykling och en cykelstrategi håller på att tas fram. Vidare avsätts ytterligare medel för stöd till lokala klimatinvesteringar, exempelvis satsningar på biogas eller laddningsstationer för elfordon. När det gäller att främja en miljömässigt mer hållbar användning av inrikes transporter är energi- och koldioxidskatterna på drivmedel ett grundläggande styrmedel. Regeringen tillsatte i maj 2015 en utredning som skulle lämna förslag på hur ett s.k. bonus-malus-system för nya lätta fordon kan utformas, där miljöanpassade fordon med relativt låga utsläpp av koldioxid premieras vid inköpstillfället genom en bonus medan fordon med relativt höga utsläpp av koldioxid belastas med en högre skatt (malus). Bonus-malus-utredningens betänkande Ett bonus-malus-system för nya lätta fordon (SOU 2016:33) har remitterats. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska analysera och föreslå hur en skatt på flygresor kan utformas (dir. 2015:106). För att stimulera en samverkan med berörda aktörer kring målet om ett fossilfritt samhälle har regeringen lanserat initiativet Fossilfritt

Sverige. Ovan nämnda initiativ avseende miljösmart konsumtion och livsstil bör kunna spela en viktig roll också i detta sammanhang.

Hållbart boende

Drift och underhåll, liksom ny- och ombyggnation, av bostäder, kan ha betydande konsekvenser för såväl miljö och hälsa som för hushållens ekonomi, bl.a. kan kemikalier som påverkar miljö och hälsa finnas i byggmaterial och produkter för underhåll. Även energiförbrukningen i bostaden påverkas av valet av produkter och av hur de används. Den EU-gemensamma energimärkningen av hushållsapparater modifieras för närvarande för att tydligare visa skillnader i energieffektivitet. Regeringen arbetar vidare aktivt för tydliga energi- och miljökrav på produkter som omfattas av ekodesigndirektivet. När det gäller att se över den totala energianvändningen i ett hem spelar de kommunala energi- och klimatrådgivarna en viktig roll. En förordning som reglerar detta arbete har nyligen reviderats, bl.a. för att möjliggöra ett mer målgruppsanpassat stöd, exempelvis gentemot bostadsrättsinnehavare. Systemet med skatte-reduktion för mikroproduktion av förnybar el underlättar för dem som vill producera el för egen användning. Ett forum för smarta elnät har inrättats för att uppmuntra utveckling och användning av energieffektiva varor och tjänster. Också här finns viktiga beröringspunkter med ovan nämnda initiativ för att främja miljösmart konsumtion och livsstil.

Aktivt arbete för att motverka överskuldssättning

I linje med den delen av det konsumentpolitiska målet som rör en ekonomiskt hållbar konsumtion, och den tidigare nämnda särskilda strategin för att motverka överskuldssättning, kommer regeringen att fortsätta arbeta för att färre enskilda ska få ekonomiska problem och för att de som fått problem med skulder ska få hjälp med att förbättra sin ekonomiska situation. Exempelvis kommer förslag från en utredning om en mer ansvarsfull marknad för snabblån och andra konsumentkrediter (dir. 2015:43) att beredas. I Spellicensutredningens uppdrag (dir. 2015:95) ingår att analysera om förbudet mot spel på kredit behöver skärpas för att bl.a. motverka överskuldssättning till följd av spel och lotterier.

Aktivt arbete för säkra varor och tjänster

Regeringen arbetar, som nämnts, för att minska antalet farliga kemikalier i konsumentprodukter, inte minst leksaker. Det pågår också ett arbete med att genomföra nya EU-regler om personlig skyddsutrustning, vilka förväntas underlätta de marknadskontrollerande myndigheternas arbete. Vidare kommer regeringen att ta ställning till förslag från en utredning om att införa en särskild lagstiftning om kroppsbehandlingar (SOU 2015:100).

Beakta konsumenters olika förutsättningar

Att eftersträva en social hållbarhet handlar också om att beakta konsumenters olika förutsättningar, bl.a. utifrån ekonomi, ålder, kön, funktionsnedsättning eller andra personliga omständigheter. Vissa konsumenter är t.ex. mer utsatta än andra i förhållande till påträngande typer av affärsmetoder. Det bör övervägas om det i samband med lagstiftning nationellt och inom EU i högre utsträckning än i dag bör beaktas att konsumenter har olika förutsättningar när de agerar på marknaden. Frågan kan bl.a. aktualiseras i samband med en kommande översyn av EU:s konsumentskyddslagstiftning och i samband med åtgärder som handlar om att främja en mer hållbar konsumtion. Frågor som rör konsumenters olika förutsättningar kommer också att beaktas i samband med uppföljningar av det samlade konsumentstödet, inte minst avseende nyanlända.

Bättre fungerande konsumentmarknader

Regeringen arbetar på olika sätt för att uppnå bättre fungerande konsumentmarknader. Som framgått ovan kan vissa åtgärder dock samtidigt relatera till den del av det konsumentpolitiska målet som rör hållbar konsumtion.

När det gäller fastighetsmäklarmarknaden görs en särskild satsning, se nedan.

Förbättra konsumentskyddet vid telefonförsäljning

En utredning har haft i uppdrag att överväga om konsumentskyddet vid telefonförsäljning bör stärkas. Utredningens förslag har presenterats i betänkandet Ett stärkt konsumentskydd vid telefonförsäljning (SOU 2015:61). Betänkandet har remitterats och frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Förbättra konsumentskyddet vid paketresor

Lagändringar som rör paketresor kommer att förberedas utifrån förslag från en utredning om hur nya EU-regler ska genomföras och hur systemet för resegarantier bör se ut för att vara ändamålsenligt (dir. 2015:69 och dir. 2016:55). Ett delbetänkande avseende genomförandet av EU-reglerna lämnades i september (SOU 2016:56) och ett slutbetänkande kommer att lämnas senast den 30 november. Syftet är att förtydliga och förbättra konsumentskyddet.

Förbättra konsumentskyddet vid finansiell rådgivning

Flera problem har uppmärksamrats när det gäller finansiell rådgivning. Det gäller bl.a. intressekonflikter, bristande transparens och att det är olika regelverk som gäller för de aktörer som tillhandahåller sådan rådgivning. Ett lagstiftningsarbete pågår för att stärka konsumentskyddet (utg. omr. 2 avsnitt 3.5).

Se över användarnas villkor i den nya delningsekonomin

Utifrån den kartläggning och översyn som ska göras av den tidigare nämnda utredningen om användarna i delningsekonomin, liksom utifrån underlag från Europeiska kommissionen, kommer överväganden att göras vad gäller eventuella åtgärder för att främja en positiv utveckling.

Se över konsumentskyddet i det förändrade reklamlandskapet

Reklamlandskapet är under snabb förändring. Allt mer sofistikerade tekniska lösningar har gjort det möjligt för företag att snabbt och enkelt nå ut med reklambudskap, både globalt och målgruppsanpassat. Ibland är det inte tydligt att den information som lämnas utgör reklam. Utvecklingen har även gjort det svårare för tillsynsmyndigheter att identifiera och ingripa mot överträdelser av marknadsföringslagstiftningen. Regeringen avser att kartlägga och analysera situationen närmare för att avgöra om insatser behövs nationellt eller inom EU för att öka konsumentskyddet.

Se över konsumentskyddet på EU-nivå

Europeiska kommissionen har inlett en översyn av EU-reglerna om otillbörliga affärsmetoder, avtalsvillkor, konsumentköp och prisinformation för att kontrollera om de är ändamålsenliga utifrån förhållandena på konsumentmarknad-

erna. Regeringen avser att verka för ett högt och ändamålsenligt konsumentskydd, som innebär en bra balans mellan konsumenters och näringsidkares intressen och så enhetliga regler som möjligt inom EU.

Förbättra tillsynen inom EU

Regeringen kommer att verka för en stärkt och mer effektiv tillsyn av konsumentskyddslagstiftningen inom EU i samband med förhandlingar om nya regler för samarbetet mellan nationella tillsynsmyndigheter på konsumentområdet. Därvid kommer frågor som rör proportionalitet att beaktas.

Förbättra konsumentskyddet vid anlitande av fastighetsmäklare

Bostadsköpet är oftast den ekonomiskt mest betydelsefulla transaktionen för berörda hushåll. Marknaden för mäklartjänster är samtidigt enligt KOV:s återkommande undersökningar en av de tio mest problematiska marknaderna för konsumenter. Med anledning av detta och de tidigare nämnda problemen på marknaden (se avsnitt 4.4.2) anser regeringen att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa en effektiv tillsyn över fastighetsmäklarna. En finansiell satsning görs för att FMI ska kunna bygga upp ett väl fungerande system för sin tillsynsverksamhet och utifrån detta bedriva en mer aktiv, omfattande och underbyggd tillsyn. Regeringen överväger också om FMI bör bedriva tillsyn även över fastighetsmäklarföretag. I dag är FMI:s tillsyn begränsad till enskilda mäklare.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Konsumentverket

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:1 Konsumentverket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2015	Utfall	134 598		2 514
2016	Anslag	141 749 ¹	Utgifts-prognos	142 192
2017	Förslag	156 254		
2018	Beräknat	160 967 ²		
2019	Beräknat	159 015 ³		
2020	Beräknat	162 513 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 157 972 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 152 886 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 152 886 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konsumentverkets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 4.5 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:1 Konsumentverket

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	141 749	141 749	141 749	141 749
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	2 579	5 315	8 365	11 667
Beslut	11 926	13 903	8 901	9 097
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	156 254	160 967	159 015	162 513

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

För att stimulera till en miljömässigt mer hållbar konsumtion genom ökade kunskaper, mer aktiv samverkan mellan berörda samhällsaktörer och förändrade beteendemönster från hushållens sida föreslås att ett forum inrättas i KOV:s regi och att KOV får i uppdrag att aktivt verka för en mer miljösmart konsumtion och livsstil. Mot den

bakgrunden föreslår regeringen att anslaget ökas med 11 000 000 kronor för 2017, 14 000 000 kronor för 2018 och 9 000 000 kronor fr.o.m. 2019. Förslaget väntas ge arbetstillfällen men antalet går ännu inte att bedöma.

Regeringen föreslår att 156 254 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Konsumentverket* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 160 967 000 kronor, 159 015 000 kronor respektive 162 513 000 kronor.

4.6.2 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	36 128	-706	
2016	Anslag	42 178 ¹	40 877
2017	Förslag	43 732	
2018	Beräknat	44 617 ²	
2019	Beräknat	45 570 ³	
2020	Beräknat	46 567 ⁴	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 43 734 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 43 734 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 43 734 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Allmänna reklamationsnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016 ¹	42 178	42 178	42 178	42 178
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	1 558	2 441	3 394	4 391
Beslut	-4	-2	-2	-2
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	43 732	44 617	45 570	46 567

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen föreslår att 43 732 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Allmänna reklamationsnämnden* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 44 617 000 kronor, 45 570 000 kronor respektive 46 567 000 kronor.

4.6.3 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015	16 897	226	
2016	Anslag	17 952 ¹	17 917
2017	Förslag	21 372	
2018	Beräknat	24 733 ²	
2019	Beräknat	25 254 ³	
2020	Beräknat	25 808 ⁴	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 24 257 tkr i 2017 års prisnivå.

³ Motsvarar 24 257 tkr i 2017 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 24 257 tkr i 2017 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Fastighetsmäklarinspektionens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet vid Fastighetsmäklarinspektionen

Enligt fastighetsmäklarlagen (2011:666) har FMI rätt att ta ut registreringsavgifter från fastighetsmäklare i form av ansökningsavgifter och årliga avgifter.

Tabell 4.9 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2015	17 316	33	16 837	512
Prognos 2016	18 194	20	17 917	297
Budget 2017	19 953	20	21 372	-1 400

Källa: Fastighetsmäklarinspektionen

Regeringen avser att höja de årliga avgifterna för fastighetsmäklare.

Regeringens överväganden

Tabell 4.10 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	17 952	17 952	17 952	17 952
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	426	786	1 181	1 601
Beslut	2 994	5 995	6 121	6 255
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	21 372	24 733	25 254	25 808

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2016. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2018–2020 är preliminär.

Regeringen anser att FMI:s verksamhet har stor betydelse för att konsumenter ska kunna genomföra trygga bostadsaffärer. Regeringen ser behov av att FMI bygger upp en tillsynsverksamhet som säkerställer en mer aktiv, omfattande och underbyggd tillsyn av fastighetsmäklare. Regeringen föreslår mot den bakgrunden att anslaget utökas med 3 000 000 kronor för 2017 och permanent med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2018. Anslagshöjningen väntas medföra

att fem årsarbetskrafter tillkommer vid myndigheten.

Regeringens föreslår att 21 372 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Fastighetsmäklarinspektionen* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 24 733 000 kronor, 25 254 000 kronor respektive 25 808 000 kronor.

4.6.4 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor

2015	Utfall	15 400	Anslags-sparande	59
2016	Anslag	18 459	Utgifts-prognos	18 194
2017	Förslag	18 459		
2018	Beräknat	18 459		
2019	Beräknat	18 459		
2020	Beräknat	18 459		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till kunskapsbyggande på konsumentområdet, stöd till kommuners konsumentverksamhet samt för stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen.

Kompletterande information

Stödet till det civila samhällets organisationer regleras i förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet.

Regeringens överväganden

Tabell 4.12 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	18 459	18 459	18 459	18 459
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	18 459	18 459	18 459	18 459

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringens förslår att 18 459 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Åtgärder på konsumentområdet* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 18 459 000 kronor, 18 459 000 kronor respektive 18 459 000 kronor.

4.6.5 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tabell 4.13 Anslagsutveckling 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2015		3 374	0
2016	Anslag	4 374 ¹	4 374
2017	Förslag	4 374	
2018	Beräknat	4 374	
2019	Beräknat	4 374	
2020	Beräknat	4 374	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2016 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till utveckling av miljömärkningskriterier för konsumentprodukter och vid behov till information om märkningen. Statsbidraget betalas till Miljömärkning Sverige AB som ansvarar för det nordiska miljömärkningssystemet Svanen och EU-miljömärket EU Ecolabel i Sverige.

Regeringens överväganden

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivån 2017–2020 för 2:6 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020
Anvisat 2016¹	4 374	4 374	4 374	4 374
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	4 374	4 374	4 374	4 374

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2015 (bet. 2015/16:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen förslår att 4 374 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Bidrag till miljömärkning av produkter* för 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknas anslaget till 4 374 000 kronor, 4 374 000 kronor, respektive 4 374 000 kronor.